

Siamin modernisaatio ja kuningas Rama V:n vuoden 1897 Eurooppa-kiertue

Suomalaisten sanomalehtien diskurssien jälkikoloniaalinen luenta

Sonja Rainasalo

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Maaliskuu 2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Sonja Rainasalo

Siamin modernisaatio ja kuningas Rama V:n vuoden 1897 Eurooppa-kiertue

Suomalaisten sanomalehtien tulkintojen jälkikoloniaalinen luenta

Sivumäärät: tutkielma 35 sivua, 3 liitesivua.

Tutkielmassa tarkastelen Siamin kuninkaan Chulalongkornin eli Rama V:n (vallassa 1868–1910) vuoden 1897 Eurooppa-kiertuetta sekä siitä rakentuneita representaatioita suomalaisessa lehdistössä ja valokuvissa. Tavoitteena on selvittää, millainen kuva Siamista ja sen hallitsijasta muodostui suomen- ja ruotsinkielisissä sanomalehdissä ja miten nämä representaatiot kytkeytyivät kolonialististen diskurssien muodostumiseen 1800-luvun lopulla. Tarkastelu kohdistuu etenkin Rama V:n vierailuihin Ruotsissa, Tanskassa, Venäjällä, Saksassa, Ranskassa ja Iso-Britanniassa.

Tutkielman aihe sijoittuu Kaakkois-Aasian kolonialismin kontekstiin, jossa Siam pyrki säilyttämään itsenäisyytensä Iso-Britannian ja Ranskan siirtomaavaltujen paineessa. Rama V:n Eurooppa-kiertue oli keskeinen osa tätä pyrkimystä. Kiertueen tavoitteena oli diplomatian ja valtion modernisaation osoittamisen avulla esittää Siam sivistyneenä ja modernina sekä vahvistaa sen asemaa osana eurooppalaista yhteisöä. Samalla tutkielmassa haastetaan käsitys Siamin täydellisestä itsenäisyydestä tarkastelemalla sen kytkeytymistä kolonialistisiin rakenteisiin.

Alkuperäisaineistona käytän Kansalliskirjaston digitoituja suomen- ja ruotsinkielisiä sanomalehtiä sekä ranskalaisten lehtien *L'Illustration* ja *Le Petit Journal* julkaisemaa kuvamateriaalia. Aineistoon sisältyy kolme valokuvaa, joissa Rama V esiintyy kuningatar Savang Vadhanan, Venäjän keisari Nikolai II:n ja eläköityneen Saksan valtakunnankanslerin Otto von Bismarckin kanssa. Tutkielma perustuu jälkikoloniaaliseen tutkimusotteeseen, jonka avulla analysoin ja puran kolonialistisia diskursseja ja historiankirjoituksen narratiiveja. Lisäksi hyödynnän lähilukemista, diskurssianalyysia ja valokuva-analyysia aineiston tarkasteluun.

Tutkielma osoittaa, että suomalainen lehdistö esitti Rama V:n sekä modernina ja eurooppalaistuneena hallitsijana että eksoottisena, orientalistisena ja “itämaisena” monarkkina. Hänen moderniuttaan korostettiin erityisesti valokuvissa, mutta samalla uutisointi tuotti ja vahvisti kolonialistisia representaatioita Siamista toiseutettuna. Näin suomalainen lehdistö kytkeytyi osaksi laajempaa eurooppalaista tiedonvälityksen verkostoa. Vaikka Suomi ei ollut siirtomaavalta, se osallistui kolonialististen diskurssien tuottamiseen. Esitän myös, että Siamin itsenäisyys ei ollut yhtä uhattuna kuin historiankirjoituksessa on väitetty.

Avainsanat: Chulalongkorn, diskurssianalyysi, jälkikoloniaalinen tutkimusote, kolonialismi, modernisaatio, Siam, Suomen lehdistö, valokuva-analyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	4
1.2	Jälkikoloniaalinen tutkimusote ja tutkimusaineisto	6
2	Modernin Siamin synty	11
2.1	Dynastinen Siam ja mandala-valtiomalli	11
2.2	Rama V:n uudistukset ja vuoden 1893 kriisi	15
3	Vuoden 1897 Eurooppa-kiertue	21
3.1	Eksotisointi ja modernin monarkian julkisuuskuva	21
3.2	Diplomatia ja rotuajattelu	28
3.3	Orientalismi ja suurvaltapolitiikka	33
4	Lopuksi	37
	Lähteet	39
	Liitteet	44
	Liite 1. Le Petit Journal 1893 No. 133 10.6.893. [Chula Digiverse].	44
	Liite 2. L' Illustration. Vol. 110 no. 2836–2861 (3 Jul. -25 Dec. 1897). No. 2846 11.9.1897, kansisivu. [Chula Digiverse].	45
	Liite 3. L' Illustration. Vol. 110 no. 2836-2861 (3 Jul.-25 Dec. 1897). No. 2846 11.9.1897, s. 204. [Chula Digiverse].	46

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Huhtikuussa 1897 Siamin eli nykyisen Thaimaan kuningas Chulalongkorn, toiselta nimeltään Rama V (vallassa 1868–1910), aloitti matkansa Eurooppaan. Hänen Eurooppa-kiertueeseensa kuuluivat Italia, Sveitsi, Itävalta-Unkari, Puola, Venäjä, Ruotsi, Tanska, Iso-Britannia, Saksa, Alankomaat, Belgia, Ranska, Espanja ja Portugali.¹ Kiertue liittyi Siamin itsenäisyyden turvaamiseen ja valtion modernisaatioon.

Siam toimi ”puskurivaltiona” 1800–1900-luvuilla Ranskan Indokiinan sekä brittiläisen Burman ja Malesian välillä. Tämän seurauksena Siam pyrki säilyttämään itsenäisyytensä modernisoimalla valtiotaan länsimaisten mallien mukaisesti. Modernisaatiolla tarkoitan valistusajattelun sekä tieteellisen ja teollisen vallankumouksen jälkeistä käsitystä yhteiskuntien kehityksestä kohti modernia yhteiskuntaa. Tässä näkemyksessä kehitys nähdään lineaarisena siirtymänä esiteollisista yhteiskunnista kohti yhteiskuntia, joiden normeina ovat länsimaiset arvot ja periaatteet.²

Siamin modernisaatiota johti eliitti, johon kuuluivat kuningas, hänen perheensä ja heidän lähipiirinsä. He ottivat mallia Siamissa olleilta länsimaalaisilta, jotka olivat pääasiassa lähetyssaarnaajia, kauppiaita, diplomaatteja, opettajia tai tutkimusmatkailijoita. Siamin eliitti aloitti uudistusten myötä länsimaalaistumisen osoittaakseen länsimaille sopeutuvansa näiden tapoihin ja estääkseen näiden oikeutukset vallata Siam. Samaan aikaan uudistukset, jotka kohdistuivat lainsäädäntöön, oikeusjärjestelmään, hallitusjärjestelmään, byrokraatiin, armeijaan ja poliisiin, vahvistivat kuninkaallisen eliitin asemaa.³

Siamin modernisaatio ja Rama V:n Eurooppa-kiertue herättivät suurta mielenkiintoa suomalaisessa lehdistössä. Tarkastelen, millaisia representaatioita ja kolonialistisia diskursseja suomalainen sanomalehdistö loi hänen vierailuistaan erityisesti Ruotsissa, Tanskassa, Venäjällä, Saksassa, Iso-Britanniassa ja Ranskassa. Representaatiolla tarkoitan merkityksiä, joita lehdistön tekstit ja valokuvat tuottivat Siamista ja sen hallitsijasta.

¹ Ivarsson et al. 2024, 71.

² Gavrov & Klyukanov 2015, 707–708.

³ Kasetsiri 2022, 9–14; Ivarsson et al. 2024, 55.

Kolonialistisella diskurssilla tarkoitan ”toisista” eli länsimaisessa ajattelussa Euroopan ulkopuolisista ihmisistä tuotettuja ja levitettyjä kirjoituksia, tieteellisiä esityksiä ja kuvia.⁴

Keskityn Rama V:n ajanjaksoon, sillä thaimaalaisessa historiankirjoituksessa hänet tunnetaan Siamin ja länsimaiden valtioiden välisten diplomaattisten suhteiden perustajana, Siamin itsenäisyyden säilyttäjänä ja kansallismielisyyden vahvistajana. On kuitenkin huomattava, että hänen toiminnalleen loivat pohjaa jo häntä edeltäneet kuninkaat erityisesti kuningas Mongkut eli Rama IV (vallassa 1851–1868).⁵ Rama V toteutti myös toisen Eurooppa-kiertueen vuonna 1907. Valitsin vuoden 1897 tutkimuskohteekseni, koska näen sen muodostaneen perustan Siamin ja länsimaiden diplomaattisten suhteiden syntymiselle. Tarkastelen kuitenkin myös Siamin historiaa avatakseni Rama V:n roolia ja hänen Eurooppa-kiertueensa merkitystä.

Thaimaan historia koostuu eri dynastioista eli hallitsijasukujen ylläpitämistä kuningaskunnista. Nykyinen Thaimaa tunnettiin Siamina, jonka Chakri-kuninkaallisperhe nimesi Rattanakosin-dynastiaksi ja jota se hallitsi vuosina 1767–1932. Sama kuninkaallinen perhe on kuitenkin säilynyt Siamin ja Thaimaan hallitsijana vuodesta 1767 asti. Vuoden 1932 vallankaappauksen seurauksena Rattanakosin-dynastia ja absoluuttinen monarkia päättyivät.⁶ Thaimaalaisessa historiankirjoituksessa dynastiat on perinteisesti esitetty lineaarisina, mikä liittyy nationalismiin nousuun ja siirtymään dynastisesta valtakunnasta kansallisvaltion ajatteluun. Tätä kehitystä voidaan ymmärtää politiikan tutkija ja historioitsija Benedict Andersonin käsitteen kautta, jonka mukaan kansakunta on ”kuviteltu poliittinen yhteisö”: sen jäsenet eivät tunne toisiaan henkilökohtaisesti, mutta jakavat käsityksen yhteisestä yhteisöstä. Näin kansallisidentiteetti ei ole luonnollinen tai muuttumaton, vaan rakentuu historiallisten muutosten, kuten hallinnon uudistusten, painetun median ja poliittisten ideologioiden kautta.⁷

Siam toimi myös itse kolonialistisesti. Modernisaation tueksi Rama V palkkasi länsimaalaisia neuvonantajia, joihin kuului myös pohjoismaalaisia neuvonantajia. Osa näistä neuvonantajista tuki rotukäsityksien luomista Siamin etnisistä vähemmistöistä etnografisten tutkimusten

⁴ Merivirta et al. 2021, 6.

⁵ Ivarsson et al. 2024, 54; Kasetsiri 2022, 200.

⁶ Vallankaappauksen toteutti ulkomailla koulutautuneiden siamilaisten perustama People’s Party -puolue. Puolueen suosiota lisäsi vuoden 1930 laman aiheuttama tyytymättömyys monarkiaa kohtaan. Siamin nimi muutettiin Thaimaaksi vasta 23.6.1939, kun People’s Party -puolueesta nousut Plaek Phibunsongkhram valittiin pääministeriksi. Nimenmuutosta edisti toisen maailmansodan kynnyksellä vahvistunut nationalistinen ideologia, jonka tavoitteena oli korostaa kansallismielisyyttä ja thai-kansan ylemmyyttä sen kiinalaisesta alkuperästä. Ks. Baker & Phongpaichit, 2005, 116–135; Kasetsiri 2022, 2–8, 27, 38–43.

⁷ Anderson 1991, 3–7.

avulla. Rodun määritelmänä käytän historioitsija Raita Merivirran esittämää näkemystä: ” [–] biologiseksi väitetty ominaisuus, jolla voitiin merkitä ja luokitella valloittajien ja valloitetujen välistä eroa ja rakentaa hierarkioita.”⁸ Täten nämä neuvonantajat olivat koloniaalisesti osallisia (engl. colonial complicity) eli osallistuivat etnografisten tutkimusten tekemisen ja Siamin hallinnossa toimimisen takia Siamin sisäisen kolonialismin (engl. internal colonialism) toteuttamiseen. Tämän tarkastelussa käytän historioitsijoiden Søren Ivarssonin ja Preedee Hongsatonin sekä ihmisoikeustutkija Karin Zackarin artikkelia ”Going Beyond the Tropes of ‘Friendship’ and ‘Modernization’: Internal Colonialism in Siam and Scandinavia in the Age of Empire” (2024). Heidän mukaansa sisäinen kolonialismi tarkoittaa Siamin kuningasperheen ja keskushallinnon harjoittamaa hallinnollista ja ideologista valtaa maakuntia ja syrjäseutuja kohtaan, erityisesti etnisten vähemmistöjen toiseuttamisen kautta.⁹

1.2 Jälkikoloniaalinen tutkimusote ja tutkimusaineisto

Tutkielmani teoreettinen viitekehys perustuu jälkikoloniaaliseen tutkimusotteeseen. Artikkelissaan ”Jälkikoloniaalinen tutkimusote ja historia” (2022) historioitsija Janne Lahti määrittelee tutkimusotteen olevan 1960–1970-lukujen dekolonisaation johdosta syntynyt ” [–] joukko tietynlaisia ajattelumalleja, jotka pyrkivät tuomaan alistettujen ja kolonisoitujen äänen kuuluviin ja samalla kyseenalaistamaan länsimaisen tiedon ja ajattelun rakenteita ja sisältöjä”.¹⁰ Lähestymistavan perustana on kirjallisuustieteilijä Edward W. Saidin teoksen *Orientalism* (1978) teoria siitä, että länsimaat rakensivat vastakkainasettelun ”meidän” (länsimaat) ja ”heidän” (muu maailma) välillä vahvistaakseen omaa valtaansa ja kulttuurinsa ylivoimaisuutta. Tämän seurauksena he toiseuttivat ”heidät” niin sanottuina barbaareina, itämaisina ja eksoottisina, joita täytyy ”sivistää”.

Historioitsija Leila Koivunen kuvailee teoksessaan *Eksotisoidut esineet ja avartuva maailma: Euroopan ulkopuoliset kulttuurit näytteillä Suomessa 1870–1910-luvuilla* (2015) eksoottisuudella olevan erilaisia merkityksiä. Imperialismin aikana eksoottisuus on perinteisesti tarkoittanut siirtomaasta tehtyä representaatiota suullisesti, kirjallisesti ja visuaalisesti. Tällöin eksoottinen nähdään sivilisaation vastakohtana, toisin sanoen

⁸ Merivirta 2024, 15.

⁹ Ivarsson et al. 2024, 53–54.

¹⁰ Lahti 2022, 180.

sivistymättömänä ja barbaarina. Eksoottinen nähdään usein myös ”mystisenä”.¹¹ Nämä käsitykset näkyvät myös Siamia koskevissa diskursseissa.

Länsimaalaisten ajatusmallien ja rakenteiden purkaminen on monien jälkikoloniaalista tutkimusotetta kritisoivien mielestä mahdotonta. He myös näkevät sen olevan usein huonosti toteutettua muun muassa siksi, ettei kolonisoijien ryhmä ole yhtenäinen eikä siten totaalinen itsevaltiainen.¹² Näistä kritiikeistä huolimatta jälkikoloniaalinen tutkimusote on hyödyllinen länsimaalaisten normien ja kolonialististen diskurssien haastamisessa¹³, jota on käytetty myös modernisaation ja länsimaalaistumisen oikeuttamiseen Siamissa. Haastan jälkikoloniaalisen tutkimusotteen avulla myös Thaimaan ja Pohjoismaiden historiankirjoituksessa esiintyviä narratiiveja ja käsityksiä neuvonantajien roolista Siamin modernisaatiossa. Lisäksi tutkimusote auttaa laajentamaan kolonialismin käsitettä.

Historiallisen Aikakauskirjan erikoisnumero 4/2020 ”Kolonialismi ja Suomi” on keskeinen lähteeni Suomen ja kolonialismin suhteen tarkastelussa. Se haastaa kolonialismin kapean käsityksen, joka näkee kolonialismin pelkästään merentakaisen alueiden valloittamisena. Samalla numerossa kyseenalaistetaan suomalaisen ekseptionalismin ajatus, jossa Suomi nähdään kolonialismin uhrina (Ruotsin ja Venäjän alaisuudessa) eikä sen toteuttajana.¹⁴ Samankaltaista narratiivia ovat rakentaneet myös muut Pohjoismaat, kuten Ruotsi ja Tanska, jotka ovat esittäneet itsensä Siamin neuvonantajina kolonialististen toimijoiden sijaan.¹⁵

Tutkimus kuitenkin osoittaa, että suomalaiset ovat olleet koloniaalisesti osallisia ilman omia siirtomaita. Tämä osallisuus on ilmennyt muun muassa taloudellisten verkostojen, lähetystyön ja asutuskolonialismin kautta sekä saamelaisiin kohdistuneena sisäisenä kolonialismina.¹⁶ Koloniaalinen osallisuus on näkynyt myös kulttuurisen kolonialismin ja kolonialististen diskurssien kautta. Merivirta näkee näiden tuottamisen olevan osa kolonialismi ilman siirtomaita -toimea.¹⁷ Täten kolonialismi koskettaa jokaista maata, mukaan lukien Suomea, vaikka maalla ei ole ollut virallisia siirtomaita.¹⁸

¹¹ Koivunen 2015, 9–12.

¹² Lahti 2022, 182–195.

¹³ Lahti & Kullaa 2020, 421.

¹⁴ Koivunen & Rastas 2020, 429; Merivirta et al. 2021, 1–2.

¹⁵ Ivarsson et al. 2024, 59.

¹⁶ Lahti & Kullaa 2020, 422–424; Keskinen 2019, 166–179.

¹⁷ Merivirta 2024, 4, 49–50.

¹⁸ Lahti & Kullaa 2020, 422–424; Merivirta 2024, 4.

Kaakkois-Aasia on jäänyt suomalaisessa historiantutkimuksessa vähälle huomiolle, mutta historioitsija Mikko Toivanen on osoittanut suomalaisten osallistuneen alueella kolonialistisiin hankkeisiin ja diskurssien tuottamiseen. Hänen tutkimuksensa suomenruotsalaisesta kauppiaasta, plantaasinhoitajasta ja kirjailijasta Hjalmar Björlingistä (1848–1885)¹⁹ ovat innoittaneet minua tarkastelemaan pohjoismaista koloniaalista osallisuutta ja suomalaisen lehdistön kolonialistista diskurssia siamilaisesta näkökulmasta.

Ensimmäinen alkuperäisaineistokokonaisuuteni on Kansalliskirjaston digitoimat suomen- ja ruotsinkieliset sanomalehdet. Keskeisiä sanomalehtiä aineistossani ovat *Finlands Allmänna Tidning*, *Hufvudstadsbladet*, *Missionstidning för Finland*, *Nya Pressen*, *Sanomia Turusta*, *Svenska Österbotten*, *Tammerfors Nyheter*, *Uusi Aura*, *Uusi Suometar*, *Wiborgsbladet* ja *Åbo Tidning*. Hakusanoinani ovat ”Siam” ja ”Chulalongkorn”. Kuningas Vajiravudh (Rama VI) otti vuonna 1916 käyttöön ”Rama”-etuliitteen kuninkaiden järjestysnumeroinnissa, minkä vuoksi sitä ei käytetty vielä Rama V:n aikana.²⁰ Tämän seurauksena alkuperäisaineistossa esiintyvät nimet ”Chulalongkorn” ja ”Tsulalongkorn”. Käytän luettavuuden helpottamiseksi kuninkaiden nimeä ”Rama”, jota seuraa järjestysluku. Pääasiallinen aikarajaukseni on vuosi 1897, mutta tarkastelen myös varhaisimpia 1800-luvun alun mainintoja Siamista ja vuoden 1893 Ranskan ja Siamin konfliktin uutisointia. Ruotsinkieliset lehdet käsittelevät laajemmin Rama V:n kiertuetta Suomessa, minkä vuoksi ne ovat keskeisiä aineistolleni. Olen itse kääntänyt ruotsinkieliset sitaatit, mutta tarkistanut käännökset DeepL-tekoälysovelluksella.

Lehdistön analyysissä käytän lähilukemista, diskurssianalyysiä ja jälkikoloniaalista tutkimusotetta. Lähilukemisen avulla tarkastelen, miten Rama V:n ”haaremia” ja saattuetta kuvattiin sekä millaisena Siamin suhde Eurooppaan esitettiin.²¹ Lähilukemisen oppaana käytän Kaisa Kortekallion ja Anna Ovaskan artikkelia ”Lähilukeminen ennen ja nyt: Ruumiillisia, ympäristöllisiä ja poliittisia näkökulmia” (2020). Rama V:n saattueeseen kuuluivat muun muassa hänen poikansa prinssi Chirapravati Voradej (1876–1913) ja prinssi Svasti Sobhana (1865–1935), joista lehdistö myös mainitsi. Heistä käytän jatkossa nimiä prinssi Chira ja prinssi Svasti. Analysoin diskurssianalyysin avulla, miten lehdistön diskurssit kytkeytyvät aikakauden valtasuhteisiin, Siamin kansallisvaltion rakentumiseen, itsenäisyyden

¹⁹ Toivanen on tutkinut Björlingiä artikkeleissaan ”Suomesta Sumatralle – Miten Hollannin Itä-Intia ja Britannian Salmisiirtokunnat näkyivät 1800-luvun loppupuolen suomalaisessa lehdistössä?” (2020) ja ”A Nordic Colonial Career Across Borders: Hjalmar Björling in the Dutch East Indies and China” (2023).

²⁰ Baker & Phongpaichit 2005, 71.

²¹ Kortekallio & Ovaska 2020, 53.

säilyttämiseen ja suhteisiin länsimaiden kanssa.²² Diskurssianalyysin oppaina käytän historioitsija Pertti Grönholmin lukua ”Narratologia ja narratiivisuus historiantutkimuksessa” (1997) ja sosiologi Miikka Pyykkösen ja historioitsija Heli Valtosen lukua ”Diskurssianalyttinen historiantutkimus” (2022).

Diskurssien ja niiden historiallisen kontekstin tarkastelu on tärkeää, sillä Benedict Andersonin mukaan sanomalehdet edistivät nationalismin syntyä muokkaamalla ihmisten käsityksiä maailmasta ja poliittisista yhteisöistä.²³ Suomessa tämä vaikutti siihen, millaisena Siam nähtiin ja millaisia käsityksiä Euroopan ja Siamin suhteista muodostui. Asetan sanomalehtien diskurssit myös suomalaisen lehdistöhistorian kehykseen historioitsijoiden Päiviö Tommilan ja Raimo Salokankaan teoksen *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia* (1998) ja historioitsija Jukka Kortin *Mediahistoria: viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin* (2016) teoksen avulla.

Toinen alkuperäisaineistokokonaisuuteni koostuu ranskalaisissa sanomalehdissä *L’Illustration* ja *Le Petit Journal* julkaistuista valokuvista, jotka Chulalongkornin yliopisto on digitoinut. *L’Illustrationin* vuonna 11.9.1897 ilmestyneen numeron kansikuvassa Rama V esiintyy yhdessä Venäjän tsaarin Nikolai II:n (1868–1918) kanssa (liite 2). Samasta numerosta löytyy myös valokuva, jossa Rama V on kuvattuna eläköityneen Saksan valtakunnankanslerin Otto von Bismarckin (1815–1898) seurassa (liite 3). Analysoin, miten nämä valokuvat rakentavat kuvaa modernista Siamista ja samalla tukevat sanomalehdissä esiintyviä diskursseja. Lisäksi tarkastelen *Le Petit Journalin* vuoden 10.6.1893 kansikuvaa, jossa Rama V esiintyy kuningatar Savang Vadhanan (1864–1919) kanssa (liite 1). Tämä valokuva ajoittuu Ranskan ja Siamin konfliktin aikaan ja poikkeaa aineiston muusta aikarajauksesta. Valokuva on kuitenkin keskeinen modernisaation ja kuninkaan vallan esittämisen kannalta ja kytkeytyy sanomalehdistön haaremiin kirjoituksiin.

Haastan valokuvien narratiiveja valokuva-analyysin ja jälkikoloniaalisen tutkimusotteen avulla. Tämä on tärkeää, koska valokuvia on niiden keksimisestä lähtien käytetty sanomalehtien tavoin kansallisidentiteetin, kansallisvaltion ja rotukäsitysten rakentamiseen.²⁴ Tarkastelen kriittisesti valokuvien lähtökohtia, sommittelua ja niissä esitettyjä ihmisiä ja

²² Grönholm 1997, 272–284; Pyykkönen & Valttonen 2022, luku 2.

²³ Anderson 1991, 37.

²⁴ Kleemola & Pitkänen 2018, 8–10. Rama V on myös pyrkinyt itse tekemään sivistämistyötä adoptoidessaan Malesian Semang-yhteisöstä nuoren pojan Khanungin. Ks. esim. Leslie A. Woodhousen artikkeli ”Picturing ‘Siwilai’: Colonial Anxiety and Ethnic Difference in Elite Photography during Siam’s Fifth Reign (1868–1910)” (2017).

esineitä.²⁵ Valokuva-analyysin oppainani toimivat historioitsija Timo Särkän luku ”Picturing Colonialism in Rhodesia. C. T. Eriksson’s Pictorial Rhetoric and Colonial Reality, 1901–1906” (2018) ja historioitsija ja suurlähettiläs Jaakko Lehtovirran luku ”Kuva historiantutkimuksen lähteenä” (1997).

Tutkielmalleni keskeisesti Thaimaan historian yleiskuvaa antavat historioitsija Charnvit Kasetsirin teos *Thailand, A Struggle for the Nation* (2022) ja kirjailija Chris Bakerin ja historioitsija Pasuk Phongpaichitin teos *A History of Thailand* (2005). Sen lisäksi hyödynnän taidehistorioitsija Eksuda Singhalampongin väitöskirjaa *From Commissions to Commemoration: The Re-creation of King Chulalongkorn and His Court, and the Thai Monarchy through Westernised Art and Western Art Collection Volume One* (2016), joka käsittelee muun muassa modernin monarkin julkisuuskuvan luomista ja kuningattarien asemaa Siamissa. Nämä teokset tuovat kriittisen näkökulman thaimaalaiseen historiankirjoitukseen, jota on usein leimannut kuningasperhettä korostava, osin majesteettilain²⁶ vaikutuksesta muotoutunut tulkinta. Historiankirjoituksessa on etenkin painotettu Siamin ekseptionalismia eli sen kykyä säilyä itsenäisenä modernisaation ja länsimaalaistumisen avulla.²⁷

Ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen Siamin historiallista kontekstia ja Rama V:n nousua kuninkaaksi. Analysoin myös varhaisia mainintoja Siamista suomalaisessa lehdistössä ja vuoden 1893 konfliktia, joka taustoittaa Rama V:n Eurooppa-kiertueen lähtökohtia. Toisessa käsittelyluvussa tarkastelen aluksi lehdistön esityksiä Rama V:n haaremista ja Siamin modernisaatiosta. Tämän jälkeen analysoin hänen vierailujaan Venäjällä, Ruotsissa ja Tanskassa, joissa lehdistön representaatiot korostivat samanaikaisesti eksoottisuutta ja moderniutta. Lopuksi käsittelen, miten modernin monarkian julkisuuskuvan rakentaminen ja eurooppalainen suurvaltapolitiikka vaikuttivat hänen vierailuihinsa Ranskassa, Iso-Britanniassa ja Saksassa.

²⁵ Lehtovirta 1997, 179–184; Särkkä 2018, 141–153.

²⁶ Majesteettilaki kieltää monarkian ja valtion loukkaamisen ja halventamisen. Lain loukkaamisesta voidaan määrätä rikosoikeudellisia rangaistuksia, joiden ankaruutta on Rama V:sta ajasta 1960–70-lukujen vaihteessa muutettu. Ks. Kasetsiri 2022, 225–227, 233.

²⁷ Ivarsson et al. 2024, 53–59.

2 Modernin Siamin synty

2.1 Dynastinen Siam ja mandala-valtiomalli

Tässä alaluvussa tarkastelen Siamia ennen sen modernisoitumista kansallisvaltioksi. Andersonin mukaan monet kansallisvaltiot ovat kehittyneet dynastisista valtakunnista, joissa legitimizeetti perustui kansallisidentiteetin sijaan hallitsijasukuun ja uskonnollisiin käsityksiin.²⁸ Sama kehityskulku näkyy Siamissa, jossa perinteisesti valta rakentui dynastisen jatkuvuuden ja mandala-valtiomallin varaan, ja vasta 1800-luvulla se alkoi muotoutua kansallisvaltioksi.

Thaimaalaisessa historiankirjoituksessa menneisyys on jäsenetty kolmeen dynastiseen ajanjaksoon: Sukhothai, Ayutthaya ja Rattanakosin eli Siam. Jaottelu vakiintui erityisesti Rattanakosin-dynastian aikana ulkoisen painostuksen kasvaessa 1800-luvulla. Varhaisempi historiakäsitys perustui nationalismiin sijaan uskontoon ja dynastioihin Kaakkois-Aasian alueella vakiintuneen mandala-valtiomallin seurauksena. Tällä tarkoitan poliittista järjestelmää, jossa keskushallinto oli heikko ja valta rakentui kaupunkivaltioiden verkostoihin ja vasallisuhteisiin. Alueen subtrooppiset olosuhteet, epidemiat, orjaryöstöt ja kaupunkien toistuvat tuhoutumiset heikensivät pysyvää keskusvaltaa Chao Phraya -joen valuma-alueella: joen ympärille rakentui Bangkok, joka oli Siamin ja nykyisen Thaimaan pääkaupunki.²⁹ Nykyisen Thaimaan alueelle muodostui monietnisiä kaupunkivaltioita.³⁰ Näistä ensimmäinen tai-ryhmän³¹ johtama kaupunkivaltio oli Sukhothai (1238–1438), joka nousi vähitellen alueen johtavaksi vallaksi.³²

Kaupunkivaltio Ayutthaya (1351–1767) vahvisti tai-ryhmän asemaa 1400-luvulta alkaen.³³ Sen nousua tukivat uudet sodankäynnin välineet, kuten tykit ja tuliaseet, joita tuotiin Kiinasta, Lähi-idästä ja Portugalista. Alue ei kuitenkaan muodostanut yhtenäistä keskusvaltiota mandala-valtiomallin seurauksena. Tästä huolimatta portugalilaiset ja kiinalaiset nimesivät alueen ”Xianiksi” ja ”Siamiksi”, joiden pohjalta Rama IV ja Rama V käyttivät keskusvallan

²⁸ Anderson 1991, 10–22, 37–46.

²⁹ Baker & Phongpaichit 2005, 1–9.

³⁰ Suurimpia kaupunkivaltioita olivat muun muassa Chiang Mai, Lanna, Lanjang ja Sukhothai. Kaupunkivaltiot olivat etnisesti monimuotoisia ja niiden väestöön kuuluivat esimerkiksi karenit, mon-ryhmiä, malesialaiset, kiinalaiset, laolaiset ja kui-ryhmiä. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 1–9.

³¹ Tai-kansan alkuperänä on nähty olevan eteläinen Yangtse-joen alue, josta ryhmä muutti etelään Chao Phraya-joen alueelle han-kiinalaisten laajentuessa. Muuttoliikkeen myötä tai-kielestä kehittyi nykyinen thai-kieli, jonka väestö on asuttanut nykyistä Thaimaan aluetta. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 2–4.

³² Baker & Phongpaichit 2005, 8.

³³ Ayutthaya oli samaan aikaan pääkaupungin ja valtakunnan nimi.

vahvistamiseksi valtakunnasta nimiä ”Krung Sayam” ja ”Sayam”.³⁴ Vuoden 1767 Ayutthayan tuhoutumista³⁵ seurasi lyhyt Thonburin kausi, jota hallitsi kuningas Taksin, kunnes Rama I eli kuningas Yotfa (vallassa 1782–1809) perusti Rattanakosin-dynastian. 1800-luvun puolivälissä historiankirjoitusta muokattiin tukemaan käsitystä pitkästä ja yhtenäisestä kansallisesta jatkumosta. Tavoitteena oli osoittaa Siamin oikeus itsenäisyyteen aikana, jolloin Euroopan modernisaatio ja kansallismielisyys lisäsivät ulkoista painetta ja kolonisaation uhkaa. Historiankirjoituksen muokkaamisen seurauksena syntyi ”virallinen historia” (engl. official history), joka esitti lineaarisen kehityksen Sukhothaista Rattanakosin-dynastiaan. Tätä historiakäsitystä vahvisti erityisesti prinssi Damrong Rajanubhab (1862–1943), joka oli Rama V:n veli, sisä- ja opetusministeri sekä Thaimaan historian isänä pidetty henkilö. Siamin ja Thaimaan historiankirjoitusta voidaan siis kutsua monarkiajohtoiseksi.³⁶

Monarkiajohtoisen historiakäsityksen rakentamiseen liittyi myös ”perinteisen siamilaisuuden” määrittelyyn suhteessa Kiinaan ja Intiaan. Siamin intialaisvaikutteet näkyvät esimerkiksi uskonnossa, hovirituaaleissa, arkkitehtuurissa ja kuninkuuden käsityksessä: hallitsija nähtiin puolijumalallisena, hindujumalien – Indra, Vishnu ja Shiva – inkarnaationa. Käsitys muodosti oikeutuksen absoluuttiselle monarkialle ja haareille. 1800-luvulla eurooppalaiset hallinto- ja modernisaatiomallit nousivat kuitenkin keskeisiksi ja Siam tasapainoili intialaisperäisen perinteen ja länsimaisen valtiomallin välillä.³⁷ Rattanakosin-dynastia myös ammensi vaikutteita myös Ayutthaya-dynastian kulta-ajan (1600–1700-luvut) perinnöstä, erityisesti theravada-buddhalaisuuden³⁸ korostamisesta ja kuningas Narain ajan (1632–1688) kosmopoliittisuudesta.

Ayutthayan aikana suhteet länsimaihin olivat tiiviitä, mutta kuningas Narain kuoleman jälkeen ne heikkenivät ja valtio sulkeutui. Tätä käsiteltiin myös Suomessa, *Helsingfors*

³⁴ Portugalilaiset olivat myös tietoisia nykyisen Bangkokin alueen nimen olevan ”mueang thai”, eli thaimaalaisten valtio. Termi Siam saattoi viitata joko pääkaupunkiin tai laajempaan alueeseen, jota pääkaupungin vaikutuspiiri kattoi. Reuna-alueet määriteltiin etnisten ja kielellisten ryhmien mukaan, kuten ”itä- ja kaakkois-laoslaiset”, ”khmerit” ja ”malaijit”, mikä korosti Siamin laajaa vaikutusvaltaa muihin kansoihin nähden. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 63.

³⁵ Ayutthaya tuhoutui Burman valtakunnan piirityksen seurauksena. Valtakunnat kävivät jatkuvaa sotaa alueellisesta vallasta ja Kiinan kaupan arvokkaista tuotteista. Sota autioitti pohjoisia alueita ja jätti alueelle valtatyhjiön, mikä mahdollisti uuden dynastian nousun. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 10–23.

³⁶ Anderson 1991, 83–86; Kasetisiri 2022, 8–20.

³⁷ Singhalampong 2016, 26–28.

³⁸ Theravada-buddhalaisuus levisi Sukhothaihin 1200-luvulla ja vaikutti etenkin yhteiskuntaan, kulttuuriin ja politiikkaan. Uskonto korosti yhteiskunnan tasa-arvoisuutta munkiksi pyrkimisen ja nirvanan saavuttamisen suhteen ja loi ihanteen oikeudenmukaisesta ”thamaracha-hallitsijasta”, joka hallitsee Buddhan opetusten mukaisesti. Uskonto myös sekoittui paikallisiin henkiuskomuksiin ja hindulaisiin rituaaleihin. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 7, 19–20.

Tidningar -lehden jutussa, jossa kiinnitettiin huomiota lähetyssaarnaajien pakoon Siamista kuningas Narain kuoleman jälkeen.³⁹ Siamin sulkeutumisesta huolimatta se tunnettiin Euroopassa pitkän kauppahistoriansa ansiosta.⁴⁰ Tämä näkyi myös suomalaisessa lehdistössä, jossa ensimmäiset maininnat Siamista julkaisi *Åbo Tidning* vuonna 1802 osana kuvailua ei-eurooppalaisten, kuten läntisen Afrikan ja Grönlannin asukkaiden maailmankatsomuksista.⁴¹ *Åbo Tidning* -lehden synnyn taustalla oli vuonna 1771 Aurora-seuran perustama *Åbo Tidningar* -lehti, joka keskittyi kotimaan asioihin. Lehden toimittajan Mikael Franzénin (1772–1847) vaikutuksen ja vuoden 1801 nimenvaihdoksen seurauksena lehti muuttui ajankohtaiseksi sanomalehdeksi laajemmalle yleisölle, mutta sen levikki pysyi pienenä.⁴²

Ruotsin vallan perintönä poliittiset ulkomaanuutiset keskitettiin *Åbo Allmänna Tidning* -lehteen ja myöhemmin *Finlands Allmänna Tidning* -lehteen.⁴³ Tämän seurauksena poliittisten tapahtumien uutisointi ei ollut vielä yleistä. Kaakkois-Aasiaan kohdistuvan kiinnostuksen kasvaessa Rama II:n aikana (1809–1824) Siamia koskeva uutisointi kuitenkin lisääntyi, ja lehdissä käsiteltiin muun muassa Hollannin Itä-Intian kauppakomppanian ja Iso-Britannian toiminnan vaikutuksia Siamiin.⁴⁴

1830-luvulla länsimaalaisten lähetyssaarnaajien palattua Siamiin *Turun Wiikko-Sanomat* kirjoitti maan suhteista lähetyssaarnaajiin ja viittasi maan pitkään yhteistyöhön länsimaisten toimijoiden kanssa.⁴⁵ Tämä heijastaa *Turun Wiikko-Sanomat* -lehden yhteiskunnallista ja kulttuurista merkitystä ja suomalaisen akateemisen piirin kiinnostusta ulkomaailman tapahtumiin. On kuitenkin huomattava, että suomenkielisten sanomalehtien levikki oli tuolloin vielä melko pieni, minkä vuoksi lehden kuvausten vaikutus laajempiin Siam-representaatioihin jäi vähäiseksi.⁴⁶

³⁹ ”Diplomatiska relationer med Siam”. *Helsingfors Tidningar* 29.10.1834.

⁴⁰ Sulkeutuminen johtui vuoden 1688 poliittisesta kriisistä, jossa kuningas Narain ulkomaalaisten neuvonantajien erityisesti kreikkalaisen seikkailija Konstantinos Gerákisin kasvanut valta hovissa ja kristinuskon levittäminen herätti Siamin aateliston ja armeijan tyytymättömyyden. Kriisi huipentui Gerákisin murhaan, ranskalaisten karkotukseen ja kuninkaan syrjäyttämiseen. Siam ei kuitenkaan eristäytynyt kokonaan, sillä kaupankäynti Kiinassa ja Malakan niemimaassa jatkui. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 14–15.

⁴¹ ”Om särskilda sätt att måta tiden”. *Åbo Tidning* 20.02.1802; ”Något om förmörkelser”. *Åbo Tidning* 19.02.1803; ”Något om Ceylon”. *Åbo Tidning* 20.04.1805; ”Om Sagugryn”. *Åbo Tidning* 24.05.1806.

⁴² Kortti 2019, 77–79.

⁴³ Tommila & Salokangas 1998, 14–22.

⁴⁴ ”Om Batawia”. *Åbo Tidning* 04.05.1808; ”Om Ön St. Helena (*)”. *Åbo Allmänna Tidning* 04.04.1816; ”Tidningar från Utrikes Orter – Batavia den 8 Febr.”. *Finlands Allmänna Tidning* 02.08.1823; ”Tidningar från Utrikes Orter – Batavia den 28 Jun.”. *Finlands Allmänna Tidning* 09.12.1823.

⁴⁵ ”Kristillisyyden ystäville”. *Turun Wiikko-Sanomat* 30.07.1831.

⁴⁶ Tommila & Salokangas 1998, 20, 33.

Suomalaisessa lehdistössä uskonnollinen näkökulma ja kristillinen lehdistö kasvoivat 1800-luvun mittaan.⁴⁷ Tämä näkyi siinä, että vuonna 1882 Suomen lähetysseuran ruotsinkielinen lehti *Missionstidning för Finland* tuotti kolonialistista diskurssia kuvatessaan Siamia ”pakanallisena”. Lehdessä kuvailtiin Siamin yhteiskunnallisia ongelmia, kuten naisten heikkoa asemaa ja orjuuden yleisyyttä. Ongelmista syytettiin usein kiinalaisia, joiden todettiin hallitsevan pääomaa, kauppaa ja yritteliäisyyttä ja samalla tuoneen maahan paheita. Täten Siam myös esitettiin osittain ”puoliksi kiinalaisena” yhteiskuntana.⁴⁸ Todellisuudessa nämä ongelmat liittyvät laajemmin Siamin modernisaatioon ulkomaisen työvoiman avulla ja yhteiskunnan patriarkaalisuuteen, joita käsittelen tarkemmin myöhemmin.

Missionstidning för Finland kuvasi lähetystyön haasteita sen myöhäisen saapumisen ja paikallisten käännättämisen vaikeuden kautta. Kristillistämisen ei katsottu onnistuneen, koska se nähtiin ennen sopimattomana siamilaisiin perinteisiin.⁴⁹ Samaan aikaan lehti kehui *Turun Wiikko-Sanomat* -lehden lailla Rama V:n aikaista myönteisyyttä lähetysaarnajia ja muita länsimaalaisia kohtaan.⁵⁰ Lehden kuvauksen sävystä näkyy suomalaisen lehdistön kaksijakoinen suhtautuminen Siamiin: sitä kuvattiin samanaikaisesti kolonialistisesti ja toiseuttavasti, mutta myös ihailien länsimaalaisten arvojen omaksumista. Tämä kaksinaisuus korostuu erityisesti vuoden 1897 kirjoituksissa, joita käsittelen seuraavassa käsittelyluvussa.

Siamin ja länsimaiden suhteet kiristyivät 1800-luvulla Kaakkois-Aasian kolonisaation seurauksena, kun Iso-Britannia⁵¹ ja Ranska laajensivat valtaansa. Etenkin Ranskan Indokiinan muodostuminen⁵² painosti Siamia. Rama IV tunnusti vuonna 1867 itäisen Kambodžan Ranskan protektoraatiksi turvatakseen valtakunnan ydinalueet. Läntinen Kambodža ja erityisesti Tratin alue kuitenkin säilyivät Siamin hallinnassa.⁵³ Voidaan siis todeta, että toisin kuin Japanin modernisaatiossa, jossa keskityttiin sotilaskoneiston ja aktiivisen

⁴⁷ Kortti 2019, 92.

⁴⁸ ”Siam öppnet för evangelium”. *Missionstidning för Finland* 1.10.1882.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Kasetsiri 2022, 41–42, 74; Singhalampong 2016, 3.

⁵¹ Iso-Britannia laajentui Jaavalle (1811), Singaporeen (1819) ja Malakkaan (1824). Sen lisäksi se kävi sotaa Burmaa vastaan vuosina 1824–1886, liitti Intian virallisesti osaksi imperiumiaan vuonna 1858 ja kävi Kiinassa oopiumsotaa 1830–1850-luvuilla. Ks. Singhalampong 2016, 4.

⁵² Ranska otti Pohjois-Vietnamin hallintaansa Kiinan–Ranskan sodan (1884–1885) jälkeen ja muodosti Ranskan Indokiinan vuonna 1887, johon kuuluivat Pohjois-Vietnamin lisäksi Kambodža. Alueeseen liitettiin Laos vuoden 1893 Ranskan ja Siamin konfliktin jälkeen. Ks. Kasetsiri 2022, 212. Ks. myös Singhalampong 2016, 4.

⁵³ Watanangura 2009, 4.

koulutusjärjestelmän uudistamiseen, Siamissa uudistukset perustuivat diplomatiaan ja kansallismielisyyden luomiseen.⁵⁴

Länsimaalaisia vaikutteita omaksuttiin jo Rama IV:n aikana, sillä englannin kielen taitoisena hän oli perehtynyt länsimaiseen tieteeseen. Etenkin valokuvausteknologian oppiminen vaikutti merkittävästi Siamin monarkian visuaaliseen representaatioon ja siitä tuli etenkin Rama V:lle tärkeä väline Eurooppa-kiertueen aikana. Rama IV omaksui myös aiempaa avoimemman ulkopoliittikan pyrkiessään säilyttämään Siamin itsenäisyyden. Tämä näkyi alueluovutuksien ohella muun muassa Bowringin sopimuksen solmimisessa (1855), joka myönsi ekstraterritoriaaliset oikeudet⁵⁵ länsimaalaisille ja länsimaista vaikutusvaltaa Siamissa.⁵⁶ Ulkopoliittista muutosta kuvasti myös Rama IV:n päätös palkata länsimaalaisia neuvonantajia⁵⁷ ja uudelleen luoda diplomaattiset suhteet Iso-Britannian ja Ranskan kanssa.⁵⁸ Tämä rakensi pohjan Rama V:n myöhemmälle modernisaatio- ja ulkopoliitikalle.

Länsimaisten neuvonantajien, ekstraterritoriaalisten oikeuksien ja kolonialistisen paineen vuoksi 1800-luvun Siamia on kuvattu semi-, krypto- tai hybridi-koloniaaliseksi. Näitä ilmaisuja on käytetty kuvaamaan tilannetta, jossa valtio säilytti muodollisen itsenäisyytensä mutta toimi länsivaltaisen järjestyksen puitteissa. Termi hybridi-koloniaalisuus korostaa, ettei länsimaalaistuminen ollut pelkkää alistumista, vaan yhdistelmä omaksumista, sopeuttamista ja vastarintaa.⁵⁹ Thaimaalaisessa historiankirjoituksessa on kuitenkin pitkään korostettu Siamin täydellistä itsenäisyyttä, mikä vähättelee sen roolia kolonialistisessa järjestelmässä, johon valtio integroitui poliittisesti ja taloudellisesti säilyttäen samalla muodollisen itsenäisyytensä.⁶⁰

2.2 Rama V:n uudistukset ja vuoden 1893 kriisi

Prinssi Chulalongkorn nousi kruununperijäksi 15-vuotiaana isänsä, kuningas Rama IV:n kuoleman jälkeen. Koska Chulalongkorn oli alaikäinen, prinssi Wichaichan nimitettiin

⁵⁴ Anderson 1991, 94–100.

⁵⁵ Ekstraterritoriaalisten oikeuksien seurauksena osa ulkomaalaisista kauppiaista hyödynsi suojelua kiertääkseen veroja, harjoittaakseen laitonta liiketoimintaa, kuten oopiumkauppaa. Sopimus myös aiheutti Siamin perinteisen kauppakumppanin, Kiinan vallan heikentymisen ja siten vahvisti länsimaalaisten asemaa Siamin markkinoilla. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 45–49.

⁵⁶ Singhalampong 2016, 4–6; Kasetsiri 2022, 7.

⁵⁷ Baker & Phongpaichit 2005, 50.

⁵⁸ Rama IV lähetti siamilaisia lähettiläitä kuningatar Viktorian hoviin vuonna 1857. Hän lähetti myös toisen lähettilään vuonna 1860 keisari Napoleon III:n hoviin solmimaan diplomaattisuhteet Ranskan imperiumin kanssa, jotka olivat katkenneet 1600-luvulla. Ks. Singhalampong 2016, 5.

⁵⁹ Kasetsiri 2022, 76–78; Singhalampong 2016, 9–11.

⁶⁰ Winichakul 2011, 21–29.

varakuninkaaksi. Ennen Chulalongkornin kruunaustaan kuninkaaksi (1873) hän perehtyi hallintoon ja matkusti brittien ja hollantilaisten siirtomaihin, kuten Singaporeen, Jaavalle, Bataviaan, Burmaan ja Sri Lankaan.⁶¹ Matkojen vaikutuksesta hän edisti erityisesti Kaakkois-Kiinasta suuntautunutta työperäistä maahanmuuttoa satamien, rautateiden ja kanavien rakentamiseksi ja kaupallisen maatalouden laajentamiseksi. Nämä vauhdittivat Siamin talouskasvua ja modernisaatiota, mutta samalla loivat poliittisesti heikon työväenluokan ja lisäsivät yhteiskunnan eriarvoisuutta.⁶²

Kruunauksensa jälkeen Rama V käynnisti orjuuden ja pakkotyöjärjestelmän (corvée) asteittaisen lakkauttamisen. Uudistuksia hidasti kuitenkin vanhoillisten aatelissukujen vastustus.⁶³ Keskeinen käännekohta oli vuoden 1875 etupalatsikriisi (engl. Front Palace Crisis), jossa prinssi Wichaichanin johtamat konservatiivit vastustivat uudistuksia. Etupalatsi oli sekä virka että palatsin osa, jotka kuuluivat varakuninkaalle eli oletetulle seuraavalle hallitsijalle. Virka ei kuitenkaan taannut kruunua, mikä aiheutti valtakamppailuita. Vanhoillisten aatelisten syrjäytyessä politiikasta Rama V vahvisti keskushallintoa ja absolutismia asteittain. Lopulta Rama V lakkautti etupalatsikäytännön ja perusti periytyvän kruununprinssin arvonimen eurooppalaisen mallin mukaisesti. Hän nimesi vuonna 1887 poikansa prinssi Vajirunhisin seuraavaksi kruununprinssiksi, vanhimman pojan perimysjärjestyksen mukaisesti.⁶⁴

Etupalatsikriisin jälkeen keskushallinnon valtaa vahvistettiin jakamalla suurten aatelissukujen maaomaisuutta talonpojille. Sen lisäksi puoli-itsenäiset paikallishallinnot korvattiin keskushallinnon nimittämällä virkamiehillä Chiang Maissa, Luang Prabangissa ja Phuketissa. Hallintomalli muistutti osin Iso-Britannian Intian siirtomaahallintoa. Lopulta vallan keskittäminen johti absoluuttisen monarkian julistukseen vuonna 1892, jota myös käsitys hallitsijan puolijumalaisuudesta tuki.⁶⁵

Siamin modernisaatio hyödytti pääosin kuninkaallista perhettä ja eliittiä, sillä koulutuksen ja virkojen saaminen edellytti varallisuutta ja perhesuhteita. Keskushallinnon vahvistaminen heikensi paikallista autonomiaa ja edisti siamilaistamista, johon Rama V haki vaikutteita erityisesti Aleksanteri III:n ajan venäläistämispoliitikasta. Tässä vahvistettiin absoluuttista

⁶¹ Kasetsiri 2022, 200–201.

⁶² Ibid., 7–8.

⁶³ Baker & Phongpaichit 2005, 52; Kasetsiri 2022, 201–208.

⁶⁴ Kasetsiri 2022, 201–206; Singhalampong 2016, 42, 110–111.

⁶⁵ Baker & Phongpaichit 2005, 54–55, 83–85; Kasetsiri 2022, 207–208.

valtaa, armeijaa, koulutusta ja hallintoa Krimin sodan (1853–1856) jälkeisessä tilanteessa.⁶⁶ Siamilaistuminen kuitenkin yhdistyi tehokkaaseen modernisaatioon, kun taas venäläistämispoliittikka puolestaan toimi ennen kaikkea poliittisen kontrollin välineenä, eikä se liittynyt yhtä selkeästi yhteiskunnallisia uudistuksia.⁶⁷ Siamin modernisaation tueksi palkattiin noin 800 länsimaista neuvonantajaa, joista noin sata oli pohjoismaalaisia. Etenkin tanskalaisilla meriupseereilla Gustav Schaunilla (virassa 1897–1915) ja Andreas du Plessis de Richelieuulla (virassa 1875–1902) oli merkittävä asema santarmilaitoksen toiminnassa. Heidän tehtävänänsä oli vastustaa Siamin sisäisten ryhmien ja alueiden kapinoita, ja avustaa Siamia vuoden 1893 konfliktissa.⁶⁸

Vuoden 1893 Ranskan ja Siamin konfliktia kutsutaan usein ”Paknam tapaukseksi” tai ”Ranskan ja Siamin sodaksi”, mutta käytän termiä ”Ranskan ja Siamin konflikti”, koska se ei levinnyt laajamittaiseen sotaan. Konflikti kuitenkin kärjistyi Ranskan tykkivenediplomatian seurauksena: ranskalaiset sota-alukset murtautuivat Paknamin puolustuksen ohi Chao Phraya-joelle vastoin aiempia sopimuksia, ja ranskalaiset asettivat Bangkokin merisaartoon.⁶⁹ Ranskalaisten tavoitteena oli vahvistaa asemaansa Indokiinassa painostamalla Siam luovuttamaan alueita ja oikeuttaa hallintaansa siellä asuviin kambodžalaisiin, laosilaisiin ja vietnamilaisiin. Taustalla olivat myös eurooppalaisten valtioiden laajemmat siirtomaapoliittiset tavoitteet ja kilpailu Ison-Britannian kanssa Kaakkois-Aasiassa.⁷⁰

Ranskan vahvat suhteet muihin eurooppalaisiin vaikeuttivat Siamin liittolaisten hankkimista. Historioitsijat Ekaterina Vladimirovna Pugacheva ja Natanaree Posrithong näkevät, että Siam koki Venäjän lupaavana kumppanina, koska sillä ei ollut siirtomaaintressejä Kaakkois-Aasiassa. Todellisuudessa myös Venäjä harjoitti suurvaltapolitiikkaa Euroopassa ja Itä- ja Keski-Aasiassa. Venäläisillä oli kuitenkin myönteisempi suhtautuminen Siamiin verrattuna muihin länsivaltoihin. Tätä edisti Venäjän myöhäinen saapuminen alueelle vuonna 1863, jolloin Siam oli jo modernisoitunut Rama IV:n ja Rama V:n uudistusten myötä. Myönteistä suhtautumista edesauttoi myös Venäjän uskonnollinen suvaitsevaisuus buddhalaisuutta kohtaan.⁷¹ Etenkin Rama V:n ja kruununprinssi (myöhemmin keisari) Nikolai II:n henkilökohtainen suhde muodosti perustan diplomaattiselle lähentymiselle ja laajemmalle

⁶⁶ Baker & Phongpaichit 2005, 71–76; Pugacheva 2011, 48–52.

⁶⁷ Posrithong 2010, 105–111.

⁶⁸ Ivarsson et al. 2024, 55–60.

⁶⁹ Aldrich 2015, 230; Baker & Phongpaichit 2005, 59–61; Pugacheva 2011, 63–65.

⁷⁰ Aldrich 2015, 230–231.

⁷¹ Posrithong 2010, 92; Pugacheva 2011, 31–35.

hoviverkostolle. Rama V:n tavoitteena oli vahvistaa Siamin neuvotteluasemaa Ranskan ja Iso-Britannian kanssa, parantaa kansainvälistä asemaa ja välttää Siamin kolonisaatio henkilökohtaisten suhteiden avulla.⁷²

Etenkin Pugacheva ja Posrithong korostavat Rama V:n ja Nikolai II:n (vallassa 1894–1917) suhteiden merkitystä Siamin itsenäisyyden säilyttämisessä: Venäjä nähtiin Siamin tukijana ja sovittelijana vuoden 1893 Ranskan ja Siamin konfliktissa. Tämä tulkinta sivuuttaa kuitenkin sen, ettei Venäjä solminut Siamin kanssa laajoja kahdenvälisiä sopimuksia 1800-luvun lopulla. Tämä johtui siitä, että Venäjä priorisoi liittosuhteita Ranskaan (Venäjän ja Ranskan liitto, 1891–1894⁷³) ja Iso-Britanniaan. Valtioiden välisiä suhteita kuitenkin ylläpidettiin valtiovierailuilla, joista merkittävin oli Nikolai II:n vierailu Siamiin vuonna 1891 hänen maailmanympärimatkansa⁷⁴ yhteydessä. Vierailun on nähty symboloivan Siamin aseman tunnustamista osaksi eurooppalaista hoviverkostoa.⁷⁵

Vuoden 1893 konflikti sai laajaa huomiota suomalaisessa lehdistössä. Uutisoinnin laajuuteen vaikutti erityisesti lennätintekniikan kehitys: Suomeen perustettiin ensimmäinen lennätinlinja Helsingin ja Pietarin välille jo vuonna 1855, mutta ulkomaisten sähkösanomien laajempi käyttö yleistyi vasta 1800-luvun lopulla.⁷⁶ Uutisointi tukeutui etenkin tanskalaisen *Politiken* -lehden ja brittiläisten sanomalehtien kuten *The Daily Telegraphin*, *Times Newsin* ja *The Daily Newsin* toimituksellisiin sisältöihin.

Monissa lehdissä pelättiin, että konflikti saattaisi laajeta suurvaltojen väliseksi sodaksi, mikä lisäsi myös sen kriittistä uutisointia. *Wiborgsbladet* -lehti kritisoi Ranskan aggressiivista politiikkaa, jonka nähtiin ajavan Iso-Britannia “kolmikantaliittoon” Saksan keisarikunnan, Itävalta-Unkarin ja Italian kanssa. Samalla lehti arvosteli Iso-Britannian epäselvää linjaa ja puolusti Siamia, jonka se näki konfliktin heikompana osapuolena.⁷⁷ *Tampereen Sanomat* kritisoi Britanniaa ja brittiläisissä lehdissä esitettyjä kolonialistisia näkemyksiä, joissa ulkomainen miehitys kuvattiin “siunaukseksi” maalle, jota leimaavat rikollisuus, orjuus,

⁷² Posrithong 2010, 86–91; Pugacheva 2011, 10–18, 58.

⁷³ Venäjän ja Ranskan puolustusliiton tarkoituksena oli Saksan, Itävalta-Unkarin ja Italian välisen kolmiliiton vastustaminen ja etenkin Saksan vallan kasvua vastaan valmistautuminen. Ks. Pugacheva 2011, 51–55.

⁷⁴ Nikolai II:n maailmanympäryskiertueeseen kuuluivat muun muassa Italia, Kreikka, Egypti, Intia, Sri Lanka, Vietnam, Java, Singapore, Kiina ja Japani. Kiertueen tarkoituksena oli tutustua eri alueisiin ja olla osa Trans-Siperian rautatien avajaisjuhlaa. Ks. esim. Pugacheva 2011, 72.

⁷⁵ Posrithong 2010, 90–91; Pugacheva 2011, 40, 72.

⁷⁶ Kortti 2019, 109; Tommila & Salokangas 1998, 35–37, 84–87.

⁷⁷ ”Frankrike och Siam”. *Wiborgsbladet* 3.8.1893.

korkea verotus ja oikeusjärjestelmän puute.⁷⁸ Lehdistössä nähtiin, että konfliktiin osallistuivat myös Iso-Britannia, Venäjä ja Kiina.⁷⁹ Iso-Britannia ei kuitenkaan osallistunut siihen virallisesti, sillä se pyrki välttämään Ranskan provosoimista. Taustalla oli pelko, että Ranska voisi vallata Siamin kokonaan. Tällöin Siamin tarjoama turva katoaisi ja valtion edut Burmassa joutuisivat uhanalaisiksi.⁸⁰

Päinvastoin kuin *Tampereen Sanomat*, *Borgåbladet* totesi, että olisi valitettavaa, jos Siam eli ”itämaista vastaanottavaisin eurooppalaiselle sivilisaatiolle” joutuisi keskeyttämään kehityksensä sodan vuoksi.⁸¹ Tässä yhdistyivät Siamin itsenäisyyttä puolustava ja toisaalta eurooppalaista sivilisaatiota normina pitävä ajattelu. Lehdissä oltiin myös tietoisia Siamin heikosta tilanteesta liittolaisten vähyyden vuoksi: *Borgåbladet* esitti, että ilman tukijoita Siam ei selviäisi kolonisaatiolta.⁸² Tätä näkökulmaa nosti esille myös *Åbo Tidning*, joka kirjoitti Ranskan paremmasta sotilaallisesta varustuksesta verrattuna Siamin vain yhteen taisteluvalmiiseen alukseen, Mahn Chakriin.⁸³

Siamilainen näkökulma jäi suomalaisessa lehdistössä vähäiseksi, joskin *Wiborgsbladet* mainitsi Siamin hallituksen rauhoittavat kehotukset kansalle.⁸⁴ Venäjän roolia käsiteltiin varovasti 1890-luvun sensuurin kiristymisen vuoksi, mutta Siam herätti sympatiaa, sillä sen asemaa verrattiin Suomen tilanteeseen Venäjän alaisuudessa. Thaimaalaisessa historiankirjoituksessa kuva on kuitenkin toisenlainen: Venäjä nähdään enemmänkin sovittelijana, koska Nikolai II nimitti konsuli Alexandre Olarovskin edistämään ratkaisua, joka turvaisi Siamin itsenäisyyden.⁸⁵ Näin ollen Venäjän rooli vuoden 1893 konfliktissa näyttäytyy Thaimaassa myönteisenä, kun taas Suomessa sitä tarkasteltiin kriittisemmin.

Uusi Suometar -lehden uutisointi poikkesi muiden lehtien sympaattisesta uutisoinnista. Lehti pohti Siamin historiallisia aluerajoja, huomauttaen esimerkiksi Pohjois-Siamin Shan-alueiden verosuhteista Iso-Britannian Burmaan ja Kiinaan. Samalla se esitti kritiikkiä Venäjää kohtaan viittaamalla, ettei tämä ollut ehtinyt ”anastaa maata Aasiassa”.⁸⁶ Vaikka vuoden 1891 asetus

⁷⁸ ”Siamin sota”. *Tampereen Sanomat* 28.7.1893.

⁷⁹ ”Krig mellan Frankrike och Siam”. *Borgåbladet* 22.7.1893; ”Ranskan ja Siamin sota”. *Uusi Kotimaa* 27.7.1893.

⁸⁰ Pugacheva 2011, 66.

⁸¹ ”Krig mellan Frankrike och Siam”. *Borgåbladet* 22.7.1893.

⁸² Ibid.

⁸³ ”Den siamesiska konflikten”. *Åbo Tidning* 26.7.1893.

⁸⁴ ”Frankrike och Siam”. *Wiborgsbladet* 3.8.1893.

⁸⁵ Posrithong 2010, 89–96, 101–104.

⁸⁶ ”Ranskan ja Siamin sota”. *Uusi Kotimaa* 27.7.1893.

siirsi lehtien julkaisupäätökset ja lakkauttamisoikeuden kenraalikuvernöörille ja siten rajoitti Venäjän suoraa arvostelua, sensuuri oli kuitenkin kevyempää kuin kenraalikuvernööri Bobrikovin (1899–1904) aikana.⁸⁷

Siam päätyi 3. lokakuuta 1893 solmitussa rauhassa luopumaan Mekongin vasemman rannan alueista eli Luang Prabangista, hyväksymään demilitarisoidun vyöhykkeen ja laajentamaan ranskalaisten ekstraterritoriaalisia oikeuksia. Luovutetut alueet liitettiin osaksi Ranskan Indokiinaa ja Laosista tuli Ranskan protektoraatti.⁸⁸ Alueluovutuksista huolimatta Siamin itsenäisyys vahvistettiin Iso-Britannian ja Ranskan vuoden 1896 julistuksessa, joka määritteli Siamin puskurivaltioksi.⁸⁹

Thaimaalaisessa historiankirjoituksessa vuoden 1893 kriisiä on tulkittu merkittävänä uhkana Siamin itsenäisyydelle, ja sitä on käytetty vahvistamaan kansallismielisiä esimerkiksi korostamalla ”thai-rodun” yhtenäisyyttä. Historioitsija Thongchai Winichakul haastaa tämän näkemyksen väittäen, että se on kuningasmielinen historiantulkinta. Hänen mukaansa Siamin eliitti luotti liikaa brittiläiseen tukeen eikä arvioinut realistisesti omia sotilaallisia kykyjään. Hänen mukaansa Siamin itsenäisyys ei kuitenkaan ollut vakavasti uhattuna, sillä Iso-Britannia ja Ranska pitivät Siamia hyödyllisenä puskurialueena ja vahvistivat sen asemaa myös vuoden 1896 sopimuksessa. Täten myöhemmässä thaimaalaisessa historiankirjoituksessa kriisin merkitystä itsenäisyydelle on liioiteltu ja sen roolia kansallisidentiteetin rakentamisessa on jälkikäteen korostettu.⁹⁰ Kriisi kuitenkin osoitti kansainvälisen verkostoitumisen tärkeyden Siamin itsenäisyyden turvaamisessa.⁹¹ Tästä syystä Rama V käynnisti Eurooppa-kiertueensa vuonna 1897 vahvistaakseen Siamin asemaa osana eurooppalaista valtiojärjestelmää ja esitelläkseen sen modernina mutta itsenäisenä valtiona.

⁸⁷ Kortti 2019, 187–180; Tommila & Salokangas 1998, 59–61, 72–76.

⁸⁸ Aldrich 2015, 230; Pugacheva 2011, 64–65.

⁸⁹ Baker & Phongpaichit 2005, 59–61; Posrithong 2010, 96–102; Pugacheva 2011, 65.

⁹⁰ Winichakul 2011, 25–27.

⁹¹ Baker & Phongpaichit 2005, 63–65; Pugacheva 2011, 69–70.

3 Vuoden 1897 Eurooppa-kiertue

3.1 Eksotisointi ja modernin monarkian julkisuuskuva

I made a resolution that I shalt do my level best, my utmost to preserve the sovereignty of Siam with its independence and wealth intact [-] ⁹²

Näin Rama V kuvaili Eurooppa-kiertueensa tavoitetta puheessaan tilaisuudessa, joka järjestettiin hänen palattuaan Siamiin kiertueen jälkeen. Kiertueen keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa Siamin asemaa itsenäisenä valtiona ja rakentaa henkilökohtaisia suhteita Euroopan hallitsijoihin. Rama V pyrki esiintymään modernina ja eurooppalaisiin kuningasperheisiin tasavertaisena monarkkina aikana, jolloin kolonialismin uhka oli huipuissaan.

Historioitsija Robert Aldrich on tutkinut Rama V:n Ranskan-vierailua ja tulkinnut eurooppalaisten hovien läheisten sukulais- ja kulttuurisiteiden vaikeuttaneen Siamin asemaa, sillä se näyttäytyi hoveille eksoottisena ja ulkopuolisena valtiona. Vierailu kuitenkin onnistui luontevasti Venäjällä. Ranskan-vierailua sen sijaan varjostivat sekä vuoden 1893 kriisi että valtioiden hallitusmuotojen ero: tasavaltalainen Ranska ja absoluuttinen Siam.⁹³ Tämän vuoksi Rama V saapui Ranskaan vasta kiertueen loppuvaiheessa syksyllä 1897.

Rama V:n Eurooppa-kiertue alkoi toukokuussa 1897 hänen saapuessaan Välimerelle Maha Chakri-jahdilla. Vierailusta uutisoiti ensimmäisenä *Uusi Aura* -lehti 19.3.1897. Lehti ilmoitti, että Pietariin saapuu vuoden 1897 aikana ”korkeita vieraita” eli kuningasperheen jäseniä, joihin kuuluu myös Siamin kuningas, Rama V.⁹⁴ Siamia koskevat uutiset sijoitettiin lehtien ulkomaanosioihin, kuten ”Från andra land”, ”Utomlands”, ”Utlandet ” ja ”Wenäjältä”. Tämän taustalla on 1890-luvulta lähtien tapahtunut suomalaisen lehdistön ulkomaanuutisten yleistyminen, jolloin niiden tekemiseen palkattiin usein omat ulkomaantoimittajat. Tämän muutoksen laukaisi Suomessa lehdistön kasvu ja tiedonvälityksen kehitys. Ulkomaanuutisten yleistymisestä huolimatta sensurointi rajoitti Venäjää tai venäläisiä arvostelevien kirjoitusten ja ajankohtaisten sekä niin sanottujen arkojen kysymysten käsittelemistä. Sensuuri ei kuitenkaan ollut yhtä tiukkaa kuin myöhempien sortovuosien aikana. Näin ollen vuoden 1897 Eurooppa-kiertueen tapahtumista pystyttiin vielä kirjoittamaan suhteellisen kriittisesti.⁹⁵ Tästä

⁹² Sitaatti on käännös thainkielisestä lainauksesta, Singhalampong 2016, 26. Sitaatti alkukielellä: เราตั้งใจอธิษฐานว่าเราจะกระทำการจนเต็มกำลังอย่างที่สุดที่จะให้กรุงสยามเป็น ประเทศอันหนึ่งซึ่งมีอิสรภาพและความเจริญ [...] Appendix H, 206.

⁹³ Aldrich 2015, 229–231.

⁹⁴ ”Wenäjältä”. *Uusi Aura* 19.3.1897.

⁹⁵ Tommilla & Salokangas 1998, 72–76; Kortti 2019, 187–189.

huolimatta kirjoitukset luovat kolonialistisia diskursseja eksotisoimisen ja toiseuttamisen seurauksena.

Eksotisointi ja toiseuttaminen kohdistuivat etenkin Rama V:n haaremin kuvaukseen. Thaimaalaiset historiantutkijat ovat nähneet haaremi-termin ja siihen liittyvien kirjoitusten olevan ongelmallisia. Tämän seurauksena käytän historioitsija Melanie Bee Ontrakarnin väitöskirjaa *Servitude of the Ladies of the Royal Inner Court during Reigns of Rama IV, V and VI* (2005) ja taidehistorioitsijan Singhalampongin väitöskirjaa *From Commissions to Commemoration: the Re-creation of King Chulalongkorn and His Court, and the Thai Monarchy through Westernised Art and Western Art Collection Volume One* (2016) suomalaisen lehdistön koloniaalisten diskurssien haastamiseksi.

Tunnetuimmat länsimaiset representaatiot siamilaisesta haaremista ovat saaneet vaikutteita Rama IV:n palkkaamaan kotiopettajan Anna Leonowensin (1831–1915) teoksista. Hänen teoksensa *The English Governess at the Siamese Court* (1870) ja *The Romance of the Harem* (1873) loivat romantisoidun, eksotisoivan ja osin dramatisoidun kuvan Siamin hovista. Leonowensin teosten vaikutukset näkyvät myös *Sanomia Turusta* -lehden jutussa nimeltä ”Siamin kuningas ja hänen haaremielämänsä”:

Kuningas tahtoo lewähtää hallitustoimistaan. Ensin hän waimojensa avustamana kylpee ja menee sitten salonkiinsa. On ilta ja katosta riippuvat lamput levittäwät salaperäistä waloaan. Kaksikymmentä nuorta, jalokiwillä koristettua tyttöä owat polwillaan hallitsijansa edessä walmiina täyttämään kuninkaan pienimmätkin wiittaukset. Toinen tyttöjoukko soittelee hiljaa siamilaisia säweleitä. Kaksitoista tyttöä astuu esiin esiripun takaa, käsissään suuret kameelikurjen höyhenistä tehdyt wiuhkat, joilla he löyhkyttäwät [sic] wiileyttä, sitten tulee kaksi riviä tansijattaria, jotka notkeasti suorittawat tanssin, jossa jokainen liike on täynnä nuorteutta ja lämminwerisyyttä. Mutta heidän herransa pysyy jäykkänä kuin kuwapatsas, ei hymyilyäkään näy hänen kaswoillaan. Tanssijattaret väsywät. Kuningas nousee istuimeltaan ja poistuu yhtä äännettömästi kuin hän tulikin.⁹⁶

Kuningasta kuvataan palvelijoiden ympäröimä ja passiivisena, kun taas hänen palvelijansa ja vaimonsa olivat monitaitoisia, lahjakkaita, ahkeria ja valmiita täyttämään hänen jokaisen toiveensa. He esimerkiksi tuulettavat eli ”löyhyyttävät” kamelikurjen eli strutsin höyheniä. Lehden juttu julkaistiin syksyllä 1897, kun Rama V:n Eurooppa-kiertue oli jo käynnissä ja siten vaikutti merkittävästi suomalaisten käsityksiin hänestä.

⁹⁶ ”Siamin kuningas ja hänen haaremielämänsä”. *Sanomia Turusta* 29.7.1897.

Ensimmäiseksi on tarkasteltava itse sana ”haaremi”, jota *Sanomia Turussa* ja monissa muissa lehdissä käytetään. Haaremiin on usein liitetty vihjauksia kuninkaan ja naisten välisistä seksuaalisista suhteista, vaikka siihen kuului myös suuri joukko palvelijoita, joilla ei ollut tällaista suhdetta kuninkaaseen. Tällaiset tulkinnat heijastavat rotuajattelua, jossa fyysisten piirteiden lisäksi myös seksuaalisuuteen liitetään stereotyyppisiä käsityksiä.⁹⁷ Haaremi kuvauksissa kuninkaan moniavioisuus esitetään negatiivisessa sävyssä, sillä se poikkeaa länsimaisten yksiavioisuutta korostavien arvojen ihanteista. Sen lisäksi termiä on käytetty kuvaamaan sen jäseniä passiivisina ja alistaisina.⁹⁸

Todellisuudessa kuninkaallinen sisähovi oli ennen kaikkea valtapoliittinen instituutio, sillä avioliittojen solmimisen taustalla oli liittolaisuuden vahvistaminen: niiden avulla vasallialueet ja aatelisto sidottiin keskusvaltaan, ja vahvistettiin absoluuttista monarkiaa. Tämä näkyy selvästi Rama V:n vaimojen ja lasten määrässä: hänellä oli 92 vaimoa ja 77 lasta, mikä thaimaalaisessa ajattelussa nähtiin kuninkaan arvovaltaa vahvistavana asiana. Hovinaisten suuren määrän taustalla vaikutti kuitenkin myös heidän palvelijakuntansa ja lastensa lukumäärä, ei pelkästään kuninkaan henkilökohtainen mieltymys.⁹⁹

Haaremi-termin ongelmallisuuden vuoksi käytän sitä pelkästään viitatessani alkuperäisaineiston kuvauksiin. Muutoin käytän termiä kuninkaallinen sisähovi (engl. royal inner court). Kuninkaallinen sisähovi oli suljettu osa palatsia, johon etenkin miehillä ei ollut pääsyä. Sisähoviin kuuluivat hovinaiset eli prinsessat ja kuninkaan jalkavaimot sekä kuninkaan että hovinaisten palvelijat.¹⁰⁰

Ensinnäkin on syytä kiinnittää huomiota siihen, että *Sanomia Turusta* -lehti esittää kuninkaan passiivisena toimijana. Tästä voidaan huomata, ettei hänen oikeuttaan johtajuuteen ole ymmärretty. Kuninkaan asema perustui kahteen periaatteeseen: puolijumalalliseen asemaan ja paternalismiin. Paternalismin mukaisesti kuningas ymmärrettiin kansan hyväntahtoisena isänä, joka hallitsi oikeudellisesti ja suojeli alamaisiaan. Vastineeksi kansalta odotettiin kuuliaisuutta. Kuninkaan puolijumalallinen asema ja sen tuoma valta perustuivat karmaan eli aiemmissa elämissä kerryttyjen ansioiden vaikutukseen nykyisen elämän luonteeseen. Kuningas nähtiin suurimman ansion omaavana hallitsijana, lähes Buddhan kaltaisena hahmona. Tämä oikeutti kuninkaiden lähes absoluuttisen vallan, vaikka kritiikki sitä kohtaan

⁹⁷ Merivirta 2024, 17.

⁹⁸ Ontrakarn 2005, 2.

⁹⁹ Ibid., 68–73.

¹⁰⁰ Ontrakarn 2005, 64; Singhalampong 2016, 27, 45.

kasvoi etenkin Rama V:n aikana.¹⁰¹ Ontrakarn näkee, että karma-ajattelu oikeutti myös naisten alisteisen aseman, sillä naiseus tulkittiin merkiksi vähäisemmästä ansioiden määrästä. Tällöin sisähoviin kuulumisen ja siten kuninkaan palveleminen saatettiin nähdä keinona kerryttää ansioita, koska siamilaisilla naisilla ei ollut mahdollisuutta ansaita niitä esimerkiksi nunnana toimimisen kautta.¹⁰²

Sanomia Turusta kuvailee, että kuningas sai ”haaremitytön” joko omasta valinnastaan tai tämän perheen ehdotuksesta. Lehden mukaan naiset harjoittivat monipuolisia taitoja, kuten lukemista, musiikkia ja tanssia, ja valmistivat kuninkaallisia lahjoja.¹⁰³ Todellisuudessa kuninkaallinen sisähovi toimi ennen kaikkea koulutus- ja sosiaalisena instituutiona, tarjoten naisille taitoja, korkean aseman ja liikkumavaraa patriarkalisessa yhteiskunnassa. Ontrakarn huomauttaa, että sisähovi oli myös eliitin keskus: siihen kuulumisen paransi naisten sosiaalista asemaa, avioliittomahdollisuuksia ja toi kunniaa hänen perheellensä. Vaikka sisähovin elämää säädeltiin lailla¹⁰⁴, naisjohtoinen ympäristö mahdollisti myös tietynlaisen itsenäisyyden.¹⁰⁵

Ontrakarnin tulkintoja kuitenkin rajoittaa hänen tutkimusaineistonsa subjektiivisuus. Tutkimusaineisto perustuu pääosin sisähovin korkea-arvoisten naisten haastatteluihin, mukaan lukien hänen oman isoäitinsä Khunying Nititwadee Ontrakarnin, joka toimi Rama VI:n (vallassa 1910–1925) sisähovissa, haastatteluun. Tämän seurauksena tutkimus sivuuttaa sisähovin palvelijakunnan kokemukset ja paikoittain korostaa liian myönteistä kuvaa sisähovista.¹⁰⁶ Puutteistaan huolimatta tutkimus on merkittävä, sillä se tuo esiin naisten omia kokemuksia ja tarjoaa vastapainon aiemmille ulkopuolisille ja eksotisoiville sisähovin representaatioille.

¹⁰¹ Rama V:n ajan monarkiaa kritisoivat muun muassa kirjailijat Kulap Kritsanon (1834–1921) ja Thianwan Wannapho (1842–1915). Kritiikki kohdistui hovin ja eliitin valtaan, monarkiajohtoiseen historiankirjoitukseen, pakkotyöhön ja kansalaisyhteiskunnan puutteeseen. Ks. Baker & Phongpaichit 2005, 74–76. Ks. myös Kasetisiri 2022, 22–24.

¹⁰² Ontrakarn 2005, 34, 43–49, 92.

¹⁰³ ”Siamin kuningas ja hänen haaremielämänsä”. *Sanomia Turusta* 29.7.1897.

¹⁰⁴ Siamilainen käyttökoodisto (*Supasit Sorn Ying*), jonka laati kirjailija Sunthorn Phu, ohjasi naisten pukeutumista, käyttäytymistä ja kuuliaisuutta perheelle sekä kuninkaalle. Se määritteli hyväksyttävän käyttäytymisen ja rakensi arvomaailman, jossa kuuliaisuutta palkittiin kunniallisuudella ja poikkeaminen siitä aiheutti häpeää. Lisäksi hovilait vahvistivat sisähovin naisten kontrollia erityisesti seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Ks. Ontrakarn 2005, 36–41, 62–63.

¹⁰⁵ Baker & Phongpaichit 2005, 102; Ontrakarn 2005, 49, 90–93; Singhalampong 2016, 27.

¹⁰⁶ Ontrakarn 2005, vi, 15, 87.

Lopuksi *Sanomia Turusta* -lehden juttu esittää haaremin naiset yhtenäisenä ryhmänä, jonka tehtävänä oli palvella kuningasta.¹⁰⁷ Todellisuudessa sisähovi oli kuitenkin hierarkkinen instituutio, eivätkä kaikki siihen kuuluneet naiset olleet suorassa suhteessa kuninkaaseen. Korkeimmassa asemassa olivat kuningattaret, jotka olivat Rama V:n puolisisaria: Sunanda Kumariratana (1860–1880), Sukhumala Marasri (1861–1927), Savang Vadhana (1862–1955) ja Saovabha Phongsri (1864–1919).¹⁰⁸ Heidän asemansa perustui sekä syntyperään että kruununperillisen synnyttämiseen. Patrilinearisessa järjestelmässä isälinjainen sukuperä oli keskeinen, koska kuninkaallisen veren “puhtautta” pidettiin dynastian jatkuvuuden edellytyksenä.¹⁰⁹

Siamin kuninkaallinen moniavioisuus poikkesi länsimaisesta avioliittoihanteesta, joka perustui monogamiaan ja romanttisiin suhteisiin.¹¹⁰ Tämän seurauksena valokuvien avulla pyrittiin korostamaan kuningattarien korkea-arvoisuutta ja siten luomaan vaikutelma, joka jäljitteli monogamiaa. Perinteisesti siamilaisia kuninkaallisia olivat kuvanneet länsimaiset miehet, kuten skottilainen valokuvaaja John Thomson (1837–1921) ja saksalainen valokuvaaja Emil Grootte (1870–1948).¹¹¹ Rama IV hyödynsi heitä modernin monarkkisen identiteetin rakentamisessa. Hänen teettämässä valokuvissa kuningattaret esitettiin pukeutuneina perinteisiin hovipukuihin, joihin oli lisätty länsimaisia yksityiskohtia, kuten länsimaiset kengät ja korut. Täten valokuvissa tuotiin esille siamilaisen ja länsimaisen kulttuurin sulautuminen ja kuninkaallisten modernius. Sen lisäksi valokuvissa korostettiin sisähovin sisäistä hierarkiaa, jossa vain korkea-arvoisimmilla oli oikeus tulla kuvatuksi kuninkaan vieressä.¹¹² Näin ollen kuvissa korostettiin länsimaalaista käsitystä yksiavioisuudesta. Siamilaiset naiset osallistuivat myös itse valokuvaukseen, mikä vahvisti heidän toimijuuttaan ja haastoi länsimaisen katseen.¹¹³

Rama V jatkoi isänsä linjaa korostamalla kuningatar Savang Vadhanaa asemalla valokuvien avulla. Näistä valokuvista keskeisin tutkimuskysymykselleni on ranskalaisen *Le Petit Journal*

¹⁰⁷ ”Siamin kuningas ja hänen haaremielämänsä”. *Sanomia Turusta* 29.7.1897.

¹⁰⁸ Singhalampong 2016, ”List of Thai Monarchs”, Appendix A.

¹⁰⁹ Ontrakarn 2005, 68; Singhalampong 2016, 49–50.

¹¹⁰ Singhalampong 2016, 49–50.

¹¹¹ Thomsonista ja Grootesta lisää esimerkiksi Paisarn Piemmettawatin artikkelissa ”Siam through the Lens of John Thomson 1865–1866: A Photo Essay” (2015) ja Joachim K. Bautzen artikkelissa ”Emil Grootte, Court Photographer to Three Kings of Siam” (2015).

¹¹² Ontrakarn 2005, 68, 86; Singhalampong 2016, 44–46.

¹¹³ Valokuvaajina muun muassa hovinainen Chao Chom Erb ja prinsessa Dara Rasmi. Ks. esim. Leslie A. Woodhousen artikkeli ”Picturing ‘Siwilai’: Colonial Anxiety and Ethnic Difference in Elite Photography during Siam's Fifth Reign (1868–1910)” (2017).

-lehden etukannessa 10.6.1893 julkaistu kuva (liite 1), joka on valokuvaan perustuva kaiverrus. Valokuvassa ei ole mainittu valokuvaajaa, mikä oli ajalleen tyyppillistä. Kuningattaren pukeutuminen yhdistää perinteisen hoviasun ja länsimaiset elementit, kuten kengät ja kunniamerkit.¹¹⁴ Sama yhdistelmä näkyy myös kuninkaan asussa ja kuvan lavastuksessa: taustalla näkyvät länsimaiset huonekalut ja kuninkaalla on perinteinen siamilaisen vallan symboli, valtikka.¹¹⁵ Nämä rakentavat kuvaa modernista mutta perinteitä kunnioittavasta monarkiasta. Valokuvan sommittelu korostaa kuninkaan auktoriteettia, koska hän istuu keskellä, kun taas kuningatar seisoo hänen takanaan. Valokuvan tarkoituksena oli tuottaa representaatio Siamista sivistyneenä, eurooppalaisten monarkioiden veroisena valtiona ja vastata samalla länsimaiseen kritiikkiin moniavioisuudesta. Valokuvan tavoite onnistui, sillä Aldrich kuvailee *Le Petit Journal* -lehden levikin olleen 1890-luvulla suurimmillaan, noin 1 miljoonaa kappaletta.¹¹⁶

Rama V:n ja kuningatar Savangin valokuvan (liite 1) laaja levikki näkyi myös Suomessa, kun *Uusi Suometar* uutisoi 5.8.1893 kuningattaresta seuraavasti:

Siamin kuninkaalla on yksi ainoa oikea puoliso, nimittäin kuningatar Swang Wadhana [sic]. Hänen kanssaan elää hän niinkuin muutkin kuninkaat kuningattariensa kanssa. Tosin on kuninkaalla haaremi, mutta sitä pidetään waan sen tähden, että se kuuluu Siamin howitapoihin. Tässä haaremissa elävien naisten kanssa ei kuninkaalla julkisesti ole mitään yhteyttä. Kun hän walokuwataan, on hän aina kuningatar Wadhanan kanssa. Jos jokin esittäisi häntä yhdessä muun kuningattaren kanssa, olisi se suuri majesteetinloukkaus.¹¹⁷

Vaikka valokuvaa ei siis painettu Suomessa, sen representaatio kuningatar Savangista levisi lehdistön välityksellä. *Uusi Suometar* esitti hänet ”ainoana oikeana” puolisona, mikä heijastaa länsimaista yksiavioisuuden ihannetta. Todellisuudessa Siamin hovissa ei vielä ollut tällaista käsitettä, vaan kuningaspuolisoiden asema määräytyi hovihierarkian, syntyperän ja kruununperillisen synnyttämisen perusteella. Täten kuningattarien asema oli myös muuttuva. Kuningatar Savangin asema heikkeni kruununprinssin Maha Vajirunhisin kuoltua vuonna 1895. Tämän seurauksena kuningattarien ”korkein asema” siirtyi kuningatar Saovabhalle, jonka pojasta Maha Vajiravudhista tuli kruununprinssi. Kuningatar Saovabha nousi keskeiseen rooliin, mitä kuvaa hänen toimimisensa Siamin sijaishallitsijana Rama V:n vuoden 1897 Eurooppa-kiertueen aikana. Hän myös osallistui aktiivisesti modernin monarkian

¹¹⁴ Singhalampong 2016, 51–52.

¹¹⁵ Ibid., 46–47.

¹¹⁶ Aldrich 2015, 233.

¹¹⁷ ”Wähän Siamista”. *Uusi Suometar* 5.8.1893.

julkisuuskuvan rakentamiseen sekä yhteiskunnallisten uudistusten toteuttamiseen.¹¹⁸ Näin ollen *Uusi Suometar* omaksui länsimaalaiset ennakkoluulot Siamista ja sen moniavioisuudesta. Toisaalta lehti tiedosti haaremin hierakisuuden kertoessaan, ettei kaikilla sen jäsenillä ollut yhteyttä kuninkaaseen. Lehdellä on ollut merkittävä asema Siamin representaation muodostamisessa, sillä se oli levikiltään 1890-luvulla Suomen toiseksi suurin lehti, ruotsinkielisen *Hufvudstadsbladet* -lehden jälkeen.¹¹⁹

Suomalaisessa lehdistössä huomio kiinnittyi haaremin ohella myös Siamin nopeaan modernisaatioon ja erityisesti Rama V:n tekemiin uudistuksiin. *Inkeri* -lehti kuvasi hänen luopuneen vanhoista tavoista, mutta totesi maan historian olevan Euroopassa huonosti tunnettua.¹²⁰ Täten Siamin modernisaatiosta oltiin hyvin kiinnostuneita varmasti sen vuoksi, ettei valtio ollut vielä tunnettu etenkin tavallisen kansan keskuudessa. *Tammerfors Nyheter* myös esitti Rama V:n sivistyneenä uudistajana, joka omaksui eurooppalaisia malleja, kielsi orjuuden ja uudisti hallintoa. Sen lisäksi lehti tulkitsi hänen Eurooppa-kiertueensa yritykseksi ”hälventää vanhoja, syvään juurtuneita ennakkoluuloja”.¹²¹

Siamin modernisaation taustalla olivat kuitenkin käytännölliset syyt – kuten hidas talouskasvu ja heikko kansainvälinen asema – moraalisten syiden sijaan. Uudistuksissa haluttiin päästä eroon etenkin korkeammassa sosiaalisessa asemassa olevan henkilön edessä kumartamisesta, mikä korosti eriarvoisuutta. Ennen Rama V:n absoluuttista kautta perinteiden lakkauttamista vastustettiin etenkin aateliston keskuudessa.¹²²

Suomalaiset lehdet liikkuivat kahden diskurssin välillä: Siamia eksotisoitiin haaremin kautta, mutta samalla se esitettiin modernisoituvana valtiona. Uutisointi heijasti myös suomenkielisen lehdistön kasvavaa levikkiä ja poliittisten aiheiden lisääntymistä.¹²³ Modernisaation seurauksia esimerkiksi sisäisen kolonialismin vahvistumiseen ja siten etnisten vähemmistöjen toiseuttamiseen ei kuitenkaan käsitelty.¹²⁴ Tätä näkökulmaa käsittelen seuraavassa alaluvussa tarkemmin.

¹¹⁸ Ontrakarn 2005, 68, 86. Kuningatar Phongsri perusti sairaanhoito- ja kättilökoulun (1897), Rajini School-tyttökoulun (1904) ja toimi Thaimaan punaisen ristin ensimmäisenä puheenjohtajana. Ks. esim. Singhalampong 2016, 57.

¹¹⁹ Tommila & Salonkangas 1998, 61.

¹²⁰ ”Siam”. *Inkeri* 27.6.1897.

¹²¹ ”Kungen af Siam”. *Tammerfors Nyheter* 24.7.1897.

¹²² Baker & Phongpaichit 2005, 52; Kasetsiri 2022, 201–208.

¹²³ Kortti 2019, 182–190; Tommila & Salokangas 1998, 77–79.

¹²⁴ Kasetsiri 2022, 76–78; Singhalampong 2016, 9–11.

3.2 Diplomatia ja rotuajattelu

Heinäkuussa 1897 *Tammerfors Nyheter* -lehti väitti, ettei Rama V:n Eurooppa-kiertue sen laajamittaisuudestaan huolimatta herättänyt ”erityistä huomiota”, josta kuitenkin poikkesivat Sveitsin, Wienin ja Bukarestin vierailut.¹²⁵ Todellisuudessa Suomen lehdistö raportoi matkasta aktiivisesti, mitä selitti lehdistön kehittyminen ja vierailun ulottuminen suomalaisten läheisyyteen, Venäjälle, Ruotsiin ja Tanskaan.

Åbo Underrättelser uutisoi, että Rama V:n saattueeseen kuuluneet prinssit Svasti ja Chira vastaanotettiin ja saatettiin ylellisesti Pietarin Suureen palatsiin. Kulkueeseen kuului muun muassa Venäjän kunniavartio, joka soitti Siamin kansallislaulun. Sen lisäksi lehdessä kuvailtiin Rama V:n pukeutuneen kansallisunivormuun, joka koostui valkoisesta, kullalla brodeeratusta puvusta, kypärästä, jossa oli valkoinen sulkakruunu, sekä Pyhän Andreuksen ritarikunnan nauhasta.¹²⁶ Rama V:n Venäjän-vierailua on pidetty merkittävänä, sillä vierailun aikana otettu valokuva hänestä ja Nikolai II:sta (liite 2) julkaistiin ranskalaisessa *L'Illustration* -lehdessä 11.9.1897. Julkaisun aikaan Rama V oli jo Ranskassa, mutta kuva oli ehtinyt levitä itsenäisenä valokuvana. Näin se vahvisti hänen asemaansa osana eurooppalaista hovipiiriä ja tuki Ranskan-vierailun julkista vastaanottoa. Tähän palaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Venäjän-vierailua käsittelevät uutiset olivat pääosin ytimekkäitä ja sävyiltään neutraaleja, mitä selittää sensuuri. Sen sijaan raportointi vierailuista Tanskassa ja Ruotsissa rakentui kahden rinnakkaisen representaation varaan. Rama V esitettiin sivistyneenä ja uudistusmielisenä hallitsijana, mutta myös eksoottisena ”itämäisena” kuninkaana. Heinäkuun 23. päivänä Rama V saapui Kööpenhaminaan, mistä *Sanomia Turusta* uutisoi yksityiskohtaisesti:

T. k. 23 p. saapui Siamin kuningas Kööpenhaminaan ja otettiin vastaan suurilla juhlallisuuksilla. Pikku Tanskalla onkin syytä huomattawalla tawalla kunnioittaa tätä itämaista ruhtinasta, sillä hänen palveluksessaan on suuri joukko tanskalaisia. Siamilainen amiraali Richelieu on tanskalainen syntyjään. Hän on kuninkaan poissaolon aikana kuningattaren neuwonantajana. Siamin kuninkaan wierailujahdin useimmat upseerit owat tanskalaisia ja Siamin meri- ja maawäessä on suuri joukko tanskalaisia upseereja. Molempien maiden wälillä suunnitellaan paraillaan kauppasopimusta. Tanskan kuningaspari on aina osanotolla seurannut

¹²⁵ ”Kungen af Siam”. *Tammerfors Nyheter* 24.7.1897.

¹²⁶ ”Ryssland”. *Åbo Underrättelser* 7.7.1897.

siamilaisia oloja. Useat siamilaiset prinssit owat saaneet sotilaskaswatuksensa Tanskassa, esim. prinssi Chira.¹²⁷

Sanomia Turusta esittää Rama V:n itämaisena ruhtinaana, mutta samalla korostaa Tanskan osoittamaa kunnioitusta häntä kohtaan. Tämä kaksinaisuus selittyy osin sillä, että lehdessä mainitaan Rama V:n seurueeseen kuulunut tanskalainen Richelieu, mikä tuo esiin länsimaisten neuvonantajien merkittävän roolin hänen hovissaan. Tanskalaiset osallistuivat keskeisesti armeijan, hallinnon, santarmilaitoksen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja siamilaisten prinssien koulutukseen. Heitä on myös korostettu thaimaalaisessa historiankirjoituksessa Siamin itsenäisyyden tukijoina.¹²⁸

Rama V:n Tanskan-vierailu ajoittui samaan ajanjaksoon kuin tanskalaisen merikapteenin Hans Niels Andersenin (1852–1937) perustaman Itä-Aasian kauppayhtiön (engl. East Asiatic Company, EAC) syntyminen. Yhtiön tavoitteena oli rakentaa kansainvälinen kauppaja- ja varustamotoimintaa harjoittava yritys, joka vahvistaisi Tanskan taloudellista vaikutusvaltaa Siamissa. Samalla se pyrki haastamaan erityisesti brittiläistä taloudellista ylivaltaa alueella. Myös Richelieu osallistui yhtiön toimintaan, joten vierailun aikana on todennäköisesti keskusteltu yhtiön toiminnasta. Vierailun aikana keskusteltiin myös mahdollisesta tanskalaisesta pankkihankkeesta Siamissa, jota Tanskan kuningas Kristian IX (vallassa 1863–1906) tuki.¹²⁹ Täten Rama V:n Tanskan-vierailu vahvisti Tanskan poliittis-taloudellista vaikutusvaltaa Siamissa ja kuvastaa Siamin krypto- ja semi-koloniaalista asemaa.

Taloudellisten intressien ohella valtioiden suhteita lähensi myös kuningasperheiden välinen vuorovaikutus, josta *Nya Pressen* -lehti uutisoi. Lehti levitti silmännäkijän antamaa kertomusta *Politiken*-lehdelle urheilullisesta kohtaamisesta Bernstorffin linnan puistossa, jossa 79-vuotias Kristian IX voitti 44-vuotiaan Rama V:n. Kristian IX:n voittoa useissa urheilukilpailuissa kuvailtiin “kauniiksi” ja kansallistunnetta imartelevaksi. Vaikka sävy oli myönteinen, asetelma toisti eurooppalaisen ylemmyyden narratiivia, jossa itämainen hallitsija näyttäytyi hierarkkisesti alempana.¹³⁰ Tämän taustalla on kulttuurinen kolonialismi, jota Merivirta kuvailee keskeisenä välineenä eurooppalaisen identiteetin sekä “meidän” ja “heidän” välisen eron rakentamisessa erityisesti kulttuuristen diskurssien tasolla. Rotuajattelu oli olennainen osa tätä kulttuurista kolonialismia, sillä rotuhierarkiat oikeuttivat

¹²⁷ ”Ulkomaalta – Siamin kuningas Tanskassa”. *Sanomia Turusta* 29.7.1897.

¹²⁸ Ivarsson et al. 2024, 53–55.

¹²⁹ Eggers-Lura 1993, 134–139.

¹³⁰ ”Från Skandinavien – När kungarna u appsprungo”. *Nya Pressen* 4.8.1897.

eurooppalaista ylivaltaa tiedollisesti ja moraalisesti: Eurooppa määritteli itsensä universaaliksi mittapuuksi sivistyneeksi, rationaaliseksi ja historiallisesti kehittyneeksi, kun taas ei-eurooppalaiset kansat kuvattiin traditionaalisina ja alempiarvoisina sekä fyysisten piirteiden että sisäisten ominaisuuksien, kuten älykkyyden ja moraalin kannalta.¹³¹

Rama V:n Ruotsin-vierailua ennakoitiin kesäkuun lopussa *Aftonposten* -lehdessä:

Chulalongkornista, Siamin kuninkaasta, joka vierailee ensi kuun puolivälissä Tukholmassa, kertovat ulkomaiset sanomalehdet vielä monia mielenkiintoisia seikkoja. Muun muassa väitetään, että kuninkaalla on haaremin lisäksi 400 naissotilaan muodostama henkivartijajoukko, joka on valittu Siamin kauneimpien ja vahvimpien nuorten naisten joukosta.¹³²

Samankaltaista diskurssia jakoi myös *Udenkaupungin Sanomat* kertoessaan ”Rama V:n henkikaartin koostuvan 13-vuotiaista rekrytoiduista naisista, jotka keihäillä varustettuna palvelevat kuningasta, joka on toimeton”.¹³³ Näin levitettiin väitteitä Rama V:n eksoottisuudesta, mystisyydestä ja laiskuudesta, ja siten hänen vastakohtaisuuttaan länsimaalaiselle rationaalisuudelle.

Rama V saapui Tukholmaan 13.7.1897, mistä myös raportoitiin Suomessa.¹³⁴ Kuninkaan vastaanottamisen yhteydessä ruotsalainen valokuvaaja Ernest Florman (1862–1952) kuvasi lyhyen mykkäfilmin *King of Siam Landing at Logårdstrappan* (13.7.1897), joka on ensimmäinen Ruotsissa tehty elokuva. Tämä esitettiin pian myös Siamissa, jossa se herätti laajaa huomiota. Rama V hyödynsi moderneja mediavälineitä aktiivisesti julkisuuskuvansa rakentamisessa. Täten hän irtaantui perinteisestä kuninkuuskäsityksestä, jossa hallitsija nähtiin puolijumalallisena ja siten julkisuudesta etäällä pysyvänä.¹³⁵ Näin hänestä tuli aktiivinen ja moderni kotiyleisölle, ei niinkään passiivinen, kuten läntinen kolonialistinen luenta on tulkinnut.

Rama V:n Ruotsin-vierailua käsiteltiin laajasti, sillä Tanskan tavoin suhteet Siamiin olivat uudet ja herättivät kiinnostusta. Vierailun merkitystä on korostettu myönteisessä valossa sekä thaimaalaisessa että ruotsalaisessa historiankirjoituksessa.¹³⁶ Lehdistön kirjoituksissa sävy oli

¹³¹ Merivirta 2024, 14–17.

¹³² ”Om Chulalongkorn, konungen af Siam so i midten af nästa månad kommer att gästa Stockholm, berättar utländska tidningar ytterligare en mängd ganska intressanta förhållanden. Bland annat påstås det, att konungen jämte sitt harem har en livvakt af 400 kvinliga soldater, utvalda bland Siamis vackraste och kraftigaste unga damer.” ”Från skilda land, Lifvet i Siam”. *Aftonposten* 19.6.1897.

¹³³ ”Ulkomailta”. *Udenkaupungin Sanomat* 8.7.1897.

¹³⁴ ”Siamin kuningas Tukholmassa”. *Sanomia Turusta* 16.7.1897.

¹³⁵ Baker & Phongpaichit 2005, 31–32; Kasetisiri 2022, 69–70, 201–202.

¹³⁶ Ivarsson et al. 2024, 63.

kuitenkin toisenlainen, kuten *Svenska Österbotten* -lehden kirjoitus Rama V:n vierailusta Bispgårdenissa osoittaa:

Pienet ruskeat muukalaiset, jotka hätkähdyttävän samanlaisesti muistuttavat meidän aitoja tunturilappalaisiamme, näyttävät olewan täysin riippumattomia aikamme hermoja kuluttawasta ja mielihyvää tuottawasta taudista, wälinpitämättömyydestä, ja antautuwat luonnon ilolla kokonaan kaikille waihteleville vaikutelmille.¹³⁷

Svenska Österbotten referoi ruotsalaista *Jämtlandsposten*-lehteä, jossa siamilaisia kuvailtiin “pieniksi ruskeiksi muukalaisiksi” ja verrattiin “aitoihin tunturilappalaisiin”. Siamilaiset esitettiin luonnonläheisinä, lapsenomaisen ihmettelevinä ja fyysisesti poikkeavina. Vertaus sijoitti siamilaiset samaan eurooppalaisen sisäisen toiseuden jatkumoon saamelaisten kanssa, mikä heijastaa aikakauden rotuopillista ajattelua. Tällaisten ajatuksien levittäminen Suomessa kytkeytyy suomalaisten tarpeeseen asemoitua valkoiseksi ja eurooppalaiseksi.¹³⁸

Historioitsija Aira Kemiläinen tuo esille teoksessaan *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa* (1993), että suomalaiset liitettiin usein niin sanottuun “mongoliseen rotuun”. Tämä perustui erityisesti kielitieteellisiin havaintoihin suomalais-ugrilaisesta kielisukulaisuudesta sekä ulkonäköä koskeviin oletuksiin. Nämä tulkinnat sijoittivat suomalaiset monissa rotuteorioissa eurooppalaisten ja aasialaisten väliin tai eurooppalaisten alapuolelle rotuhierarkiassa.¹³⁹ Täten *Svenska Österbotten* saattoi pyrkiä vahvistamaan suomalaisten asemaa rotuhierarkiassa korostamalla siamilaisten oletettua alemmää asemaa siinä.

Ivarsson, Hongsaton ja Zackari tuovat esille, että Ruotsin-vierailua myös hyödytti Rama V:tä. Skansenin näyttelyssä Rama V havaitsi Ruotsin sisäisen kolonialismin käytäntöjä, joissa saamelaisista tuotettiin representaatioita alempiarvoisina ja primitiivisinä. Näyttelyssä vierailemisen yhteydessä hän vertasi saamelaisia Siamin “vuoristokansoihin” ja “ulkokylän ihmisiin” eli omiin etnisiin vähemmistöihinsä. Täten vierailu tarjosi hänelle esimerkin siitä, miten etnografista tietoa ja hierarkkisia esitystapoja voidaan käyttää valtion yhtenäisyyden vahvistamiseen. Tämä ei kuitenkaan ollut Rama V:lle uusi lähestymistapa, sillä vuoden 1882 Bangkokissa järjestetyssä Centennial-näyttelyssä eri alueiden väestöjä esitettiin hierarkkisesti eurooppalaisesta näkökulmasta. Tanskalaisten neuvonantajien ja etnografien, kuten Erik

¹³⁷ ”De små bruna främlingarna, hwilka slående likna våra genuina fjällappar, tyckas wara fullkomligt oberoende af vår tids nervslitande och fröjdbetagande sjukdom blaserheten, och ge sig med naturens glädje helt åt alla wäxlande intryck.” ”Från utlandet — Siameserna och ‘helan ‘”. *Svenska Österbotten* 6.8.1897.

¹³⁸ Merivirta 2024, 51.

¹³⁹ Kemiläinen 1994, 16–17; 109–111.

Seidenfadenin (1881–1958) vaikutus osaltaan vahvasti näitä kolonialistisia diskursseja. Seidenfaden esimerkiksi kuvasi Kaakkois-Siamin laolaisia rotuopillisesti “alempiarvoisempina”. Hänen asemansa *The Siam Societyn* jäsenenä teki hänestä merkittävän vaikuttajan näiden käsitysten vakiintumisessa Siamin historiantutkimuksessa.¹⁴⁰

Neuvonantajien tutkimukset ja Eurooppa-kiertueen aikana opitut mallit edistivät eri etnisten ryhmien – erityisesti kiinalaisten ja laolaisten – liittämistä osaksi yhtenäistä kansallista identiteettiä ja siten keskushallinnon vahvistamista.¹⁴¹ Tässä mielessä Ruotsin ja Siamin sisäisen kolonialismin mallit olivat verrattavissa. Näin Siam toimi samanaikaisesti sekä kolonisaation tuottajana että sen kohteena.¹⁴² Janne Lahti korostaakin, ettei kolonisoivien toimijoiden ryhmä ei ole yhtenäinen, jolloin kolonisaation tarkastelu pelkkänä vastakkainasetteluna on ongelmallista.¹⁴³

Kaikkea tutkimusta Rama V:n Ruotsin-vierailusta ei ole saatavilla.¹⁴⁴ *Svenska Österbottenin* kirjoituksen sekä Ivarssonin, Hongsatonin ja Zackarin tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Rama V omaksui vaikutteita Ruotsin saamelaispolitiikasta sisäisen kolonialismin toteuttamiseen Siamissa. Vierailu ei ollut vain diplomaattinen, vaan tarjosi mahdollisuuden tarkastella, miten etnografinen tieto ja rotuhierarkiat voivat tukea valtion yhtenäistämistä. Vierailun diplomaattinen merkitys korostuu kuitenkin nykypäivänä: Ruotsin Bispgårdeniin rakennettu thaimaalainen paviljonki, “King Chulalongkorn’s Memorial Building” sekä vuosittaiset muistojuhlat (19.7. ja 23.10.) ylläpitävät muistoa vierailusta.¹⁴⁵ Näissä yhteyksissä painottuu diplomaattinen ystävyysuhde ja myönteinen historiakuva Ruotsin ja Thaimaan välisistä suhteista, kun taas vierailun kolonialistiset ja rotuajatteluun liittyvät ulottuvuudet jäävät vähemmälle huomiolle.

Pohjoismainen lehdistö osallistui vahvasti Rama V:n vierailun kolonialististen diskurssien tuottamiseen. Diskurssit pohjautuivat rotuteorioihin ja vahvistivat Siamiin liitettyä toiseutta.

¹⁴⁰ Ivarsson et al. 2024, 53–68.

¹⁴¹ Posrithong 2010, 105–112.

¹⁴² Winichakul 2011, 30.

¹⁴³ Lahti 2022, 182–195.

¹⁴⁴ Rama V:n Ruotsin-vierailusta ovat kirjoittaneet esimerkiksi Sommai Pongrugthai ja Karin Lundström teoksessa *Tillbakablick . . . Kung Chulalongskorns resa i Sverige. Föreningen för Chulalongskorns Minne (1997)* ja Tage Levin, Hans Lundkvist ja Ulf Edström teoksessa *Kung Chulalongskorns Paviljong: Siamns store kung och hans resa till Sverige (2010)*.

¹⁴⁵ ”120th Anniversary of King Chulalongkorn's Visit to Sweden”. Royal Thai Embassy Stockholm. Verkkosivusto.

Samanaikaisesti Rama V:n vierailut Pohjoismaissa tukivat Siamin sisäistä kolonialismia, taloudellisia tavoitteita ja modernin monarkian julkisuuskuvan rakentamista.

3.3 Orientalismi ja suurvaltapolitiikka

Rama V:n Eurooppa-kiertue sijoittui herkkään poliittiseen tilanteeseen. Siamin ja Ranskan välit olivat yhä jännittyneet vuoden 1893 konfliktin ja vuoden 1896 sopimuksen – jossa Siamin puskurivaltioasema määritettiin – jälkeen. Näiden suurvaltapolitiittisten jännitteiden lisäksi maiden välistä yhteistyötä vaikeuttivat valtioiden erilaiset hallintojärjestelmät. Näiden tekijöiden seurauksena Rama V saapui Ranskaan vasta kiertueen loppupuolella, 11.8.1897.¹⁴⁶

Suomalaisessa lehdistössä Siamin ja Ranskan väliset jännitteet nousivat useasti esiin.

Ruotsinkielinen lehti *Hufvudstadsbladet* siteerasi *The Times* -lehden Pariisin-kirjeenvaihtajaa ja kuvasi maiden suhteita kireiksi. Taustalla oli kahden kambodžalaisen pidätys Bangkokissa. Ranska vaati heidän vapauttamistaan, koska se katsoi heidän kuuluvan siirtomaahallintonsa alaisuuteen ja siten olevan sen suojeluksessa. Lehdessä myös vihjattiin, että Rama V olisi “velvollinen” vierailemaan Pariisissa, mutta poliittinen ilmapiiri teki vierailusta epävarman.¹⁴⁷

Hufvudstadsbladetissa kireiden suhteiden nähtiin johtuvan myös siitä, että ranskalaiset pitivät Siamia “erinomaisena puskurivaltiona Englannin ja Ranskan välillä Aasiassa”.¹⁴⁸ Tämä heijastaa eurooppalaista suurvaltapolitiikan näkökulmaa, jossa Siamin merkitys perustui sen sijaintiin kahden imperiumin välissä eikä sen omaan suvereniteettiin. *Hufvudstadsbladetissa* nähtiin tilanteen muuttuneen vasta Nikolai II:n vieraanvaraisuuden seurauksena, mikä mahdollisti Rama V:n vierailun Ranskaan.¹⁴⁹

Rama V:n ja Nikolai II:n valokuvalla (liite 2) oli siis merkittävä symbolinen painoarvo.

Pietarissa otettu valokuva julkaistiin kaiveruksena 11.9.1897 ranskalaisessa

L'Illustrationissa. Kuvatekstin mukaan kuva on otettu heinäkuussa 1897 Pietarissa, ja

maininta “Phot. Hahn” viittaa todennäköisesti kuvastudioon eikä yksittäiseen valokuvaajaan.

Valokuvaa ei julkaistu suomalaislehdissä, sillä valokuvien käyttö uutisten yhteydessä yleistyi

Suomessa vasta 1910-luvulla.¹⁵⁰ Valokuvassa hallitsijat esitetään tasavertaisina: molemmat

ovat pukeutuneet länsimaisiin univormuihin ja istuvat vierekkäin samalla tasolla, katseet kohti

¹⁴⁶ Aldrich 2015, 231–232.

¹⁴⁷ ”Frankrike och Siam”. *Hufvudstadsbladet* 31.7.1897.

¹⁴⁸ ”Frankrike och Siam”. *Hufvudstadsbladet* 21.9.1897.

¹⁴⁹ ”Frankrike och Siam”. *Hufvudstadsbladet* 31.7.1897.

¹⁵⁰ Tommila & Salokangas 1998, 84.

katsojaa. Tämä luo vaikutelman läheisestä ja modernista monarkiasta ja siten poikkeaa Siamin perinteisestä puolijumalallisesta hallitsijakuvasta. Aldrichin mukaan alkuperäinen valokuva oli Rama V:n hallussa ja levisi laajasti Siamissa.¹⁵¹ Singhalampongin mukaan siitä tuli myöhemmin tärkeä osa thaimaalaista historiakäsitystä ja monarkiajohtoista historiakertomusta, jossa kuva symboloi Siamin itsenäisyyden säilymistä. Valokuvaa on tulkittu myös viestiksi erityisesti Iso-Britannialle ja Ranskalle, korostaen Venäjän tukea Siamille. Myös suomalaislehdistö, kuten *Hufvudstadsbladet*, näki Ranskan-vierailun mahdollistuneen Nikolai II:n vieraanvaraisuuden ansiosta.¹⁵² Todellisuudessa suurvallat olivat jo vuonna 1896 sopineet Siamin asemasta puskurivaltiona. Näin kuvasta muodostui jälkikäteen poliittisesti latautunut symboli, joka liittyy modernin monarkian julkisuuskuvan rakentamiseen ja kollektiiviseen muistamiseen, mutta joka ei täysin heijastanut aikakauden todellista poliittista tilannetta.¹⁵³

Aldrich huomauttaa, miten ranskalaiset sanomalehdet, kuten *Le Petit Journal*, esittivät Rama V:n eksoottisena hallitsijana ja hänen ihmetellessään ranskalaista tasavaltaa, mikä tulkittiin osoitukseksi siitä, ettei hän ymmärtänyt sen periaatteita. Osa lehdistöstä tuotti myös kolonialistista diskurssia, jossa sekä kuningas että Siam kuvattiin sivistymättöminä tai tietämättöminä.¹⁵⁴ Näin ranskalainen lehdistö yhdisti ihailun ja orientalistisen toiseuttamisen, mikä muistutti myös suomalaisessa ja pohjoismaisessa lehdistössä esiintyneitä diskursseja.

Suomalaiset sanomalehdet jatkoivat kolonialististen diskurssien jakamista myös Rama V:n Lontoon-vierailusta uutisoinnissa. 14.8.1897 *Uusi Aura* kirjoitti Rama V:n osallistuneen parlamentin istuntoihin. Lehti kuvaa kuninkaan pitkästyvän keskusteluista, koska hän ei lehden mukaan tuntenut Vanhan testamentin Mooseksen hahmoa ja huvittui lordikanslerin peruukista. Kuningas esitettiin poikamaisena ja hieman tietämättömänä tarkkailijana, kun taas brittiläinen parlamentaarinen järjestelmä näyttäytyi vakavana. Toisaalta lehdessä myös ironisoitiin eurooppalaista ”poliittista teatteria”, jota itämainen hallitsija ei ymmärtänyt.¹⁵⁵ Täten Rama V näyttäytyi eurooppalaisista normeista ja järjestelmistä ulkopuolisena. Representaatio on kuitenkin virheellinen, koska Rama V oli laajasti oppinut. Hän tunsi koulutuksensa ja vierailuidensa ansiosta kristinuskoa ja erilaisia poliittisia järjestelmiä.¹⁵⁶

¹⁵¹ Aldrich 2015, 233–234.

¹⁵² ”Frankrike och Siam”. *Hufvudstadsbladet* 31.7.1897.

¹⁵³ Singhalampong, 2016, 59–60.

¹⁵⁴ Aldrich 2015, 231–235.

¹⁵⁵ ”Pieniä tietoja”. *Uusi Aura* 14.8.1897.

¹⁵⁶ Anderson 1991, 99–100.

Suomalaisessa lehdistössä uutisoitiin myös Rama V:n Berliinin-vierailusta laajasti ja siteerattiin saksalaisten lehtien kolonialistisia diskursseja. *Wasa Tidning* siteerasi kuvauksia Siamista “epätasaisesti sivistyneenä” valtiona. Rama V:n kielitaitoa (sanskrit, malaiji, englanti, latina) ihailtiin, mutta hänen osaamattomuutensa saksan kielessä ihmeteltiin.. Samaan aikaan huomio kiinnittyi kuninkaan “tuhanteen puolisoon”, mikä toisti kolonialistista diskurssia.¹⁵⁷ Tätä vahvisti etenkin *Hufvudstadsbladetin* uutisointi kuninkaan vierailusta Friedrichsruhissa eläköityneen valtakunnankanslerin Otto von Bismarckin luona. Uutinen kertoo valokuvaajien tungoksesta ja korostaa “vaikuttavaa” näkyä, jossa Bismarckin pitkä hahmo seisoi “pienen ja hentoisen” siamilaisen kuninkaan rinnalla.¹⁵⁸

Hufvudstadsbladetissa mainittiin Rama V:n ja Bismarckin valokuvaajien suuri määrä, joiden toimesta heistä otettiin peräti noin 50 valokuvaa.¹⁵⁹ Yksi näistä valokuvista (liite 3) julkaistiin *L’Illustrationissa* 11.9.1897. Valokuvan kuvateksti “*Le roi de Siam rendant visite au prince de Bismarck. – Phot. Max Priester*” viittaa siihen, että kuva perustuu Max Priesterin ottamaan valokuvaan, mutta julkaistu kuva on muiden sanomalehtikuvien tavoin kaiverrus valokuvan pohjalta. Valokuvassa Rama V ja hänen seurueensa ovat pukeutuneet täysin länsimaisiin asuihin. Tämä osoittaa muutosta vuoden 1893 valokuvaan (liite 1) verrattuna, jossa vielä yhdistettiin siamilaista ja länsimaista pukeutumista. Tämä muutos voidaan tulkita yritykseksi esittää Siam eurooppalaisten valtioiden vertaisena.

Valokuvan (liite 3) sommittelu kuitenkin vahvistaa Bismarckin ja Rama V:n symbolista eroa: eurooppalainen valtiomies esitetään suurikokoisena ja kuvan keskipisteenä, kun taas aasialainen hallitsija ja hänen seurueensa sijoittuvat pienempinä taka-alalle. Valokuvan henkilöiden katseet myös rakentavat hierarkiaa: Bismarck katsoo kuvan ulkopuolelle kaukaisuuteen, kun taas Rama V:n ihaileva ja ylöspäin suuntautuva katse kohdistuu häneen. Bismarck ei kuitenkaan vastaa tähän katseeseen, mikä korostaa heidän välistään etäisyyttä. Täten valokuva on sommittelultaan etäisempi kuin Rama V:n valokuvat hänen puolisonsa (liite 1) tai Venäjän keisari Nikolai II:n kanssa (liite 2).

Rama V:n ja Bismarckin valokuvan (liite 3) asetelma heijastaa myös aikakauden poliittista ilmapiiriä, jossa Saksa pyrki pysymään puolueettomana. Siamin eliitti piti Saksaa potentiaalisena liittolaisena ja maa osallistui Siamin modernisaatioon esimerkiksi

¹⁵⁷ ”Utlandet”. *Wasa Tidning* 3.9.1897.

¹⁵⁸ ”Chulalongkorn hos Bismarck”. *Hufvudstadsbladet* 8.9.1897.

¹⁵⁹ Ibid.

neuvonantajien kautta. Tästä huolimatta Saksan tuki vuoden 1893 konfliktissa jäi olemattomaksi sen ulkopoliittisen keskittymisen vuoksi. Täten Siamin eliitti joutui etsimään Euroopasta muita liittolaisia, joista Venäjä korostui.¹⁶⁰ Näin kuvan hierarkia heijastaa sekä kolonialistisia representaatioita että aikakauden diplomaattisia voimasuhteita.

Vuoden 1897 syyskuun puolivälissä Nordkusten-laiva pysähtyi Turussa. Laivan mukana oli prinssi Chira, joka vieraili kaupungissa matkallaan Tukholmaan edustamaan isäänsä kuningas Oskar II:n juhlallisuuksissa. *Turun Lehti* ja *Uusi Aura* kuvailivat pysähdystä lyhyesti ja neutraalisti.¹⁶¹ Täten virallista vierailua Suomeen ei tehty. Tästä huolimatta suomalaisen lehdistön laaja uutisointi Rama V:stä osoittaa, kuinka Siamin läsnäolo ulottui symbolisesti myös Suomeen.

Lehdistön ja valokuvien diskurssit osoittavat, että Siamin pyrkimykset lähentyä Eurooppaan kohtasi merkittäviä rajoitteita. Winichakulin mukaan Venäjän heikentynyt asema 1800-luvun lopun Euroopassa rajoitti Rama V:n mahdollisuuksia hyödyntää kiertuetta sillanrakentajana muihin suurvaltoihin.¹⁶² Eurooppa-kiertueella oli kuitenkin pitkäkestoisia vaikutuksia eliitin käytäntöihin. Muun muassa kuninkaallisen perheen ulkomailla kouluttautuminen vakiintui, kun Rama V lähetti poikansa, prinssi Chakrabongse Bhuvanathin (1883–1920) opiskelemaan Venäjälle. Tosin Venäjän sisäinen sekasorto ja sota Japania vastaan (1904–1905) haittasivat Siamin ja Venäjän välisen diplomatian kehittymistä.¹⁶³

Myöhempi tulkinta Rama V:stä ”kunniaeurooppalaisena” (engl. honorary European) on monarkiajohtoinen romantisoiva narratiivi. Titteli liittyy myös Rama V:n 1900-luvun lopulla vahvistuneeseen henkilökulttiin, jossa häntä on kuvattu modernisoijana ja kolonialismin torjijana, mikä on osaltaan tukenut käsitystä Thaimaan poikkeuksellisesta asemasta. Hänen merkitystään Siamin itsenäisyyden säilyttäjänä on kuitenkin ylikorostettu myöhemmässä historiankirjoituksessa, mikä on tyypillistä kuninkaiden roolia käsittelevälle thaimaalaiselle historiankirjoitukselle.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Baker & Phongpaichit 2005, 68; Pugacheva 2011, 48–49.

¹⁶¹ ”Turun kaupungista ja läänistä” *Turun Lehti* 16.9.1897; ”Turun kaupungista ja läänistä”. *Uusi Aura* 17.9.1897.

¹⁶² Winichakul 2011, 4.

¹⁶³ Pugacheva 2011, 89, 103.

¹⁶⁴ Winichakul 2011, 23–24, 37–39; Singhalampong 2016, 20.

4 Lopuksi

Tässä tutkielmassa tarkastelin Rama V:n vuoden 1897 Eurooppa-kiertuetta ja sitä, millaisia representaatioita ja diskursseja vierailusta rakennettiin suomalaisessa sanomalehdistössä. Tavoitteena oli analysoida, miten nämä esitykset kytkeytyivät 1800-luvun lopun kolonialistiseen ajatteluun. Lisäksi tavoitteena oli haastaa thaimaalaisessa historiankirjoituksessa vakiintunut tulkinta, joka korostaa Eurooppa-kiertuetta myönteisenä tapahtumana vahvistaen käsitystä Siamista poikkeuksellisena, kolonialismista itsenäisenä ja selviytyneenä valtiona.

Rama V:tä kuvattiin modernina hallitsijana, joka pyrki vahvistamaan Siamin kansainvälistä asemaa ja julkisuuskuvaa diplomatian ja uudistusten suorittamisen avulla. Tällöin hänet esitettiin länsimaalaistuneena ja eurooppalaisten monarkkien vertaisena toimijana. Erityisesti valokuvat olivat keskeinen osa modernin monarkian julkisuuskuvan rakentamista, ja niiden kautta Rama V liitettiin symbolisesti osaksi eurooppalaista hoviverkostoa. Hän hyödynsi uusia medioita, kuten valokuvausta ja varhaista elokuvaa, esiintyen aiempaa avoimemmin sekä kotimaiselle että kansainväliselle yleisölle. Tämä merkitsi muutosta perinteiseen siamilaiseen hallitsijakuvaan. Rama V oli myös aktiivinen toimija, joka osallistui julkisuuskuvansa rakentamiseen eikä ollut pelkästään länsimaisten kuvaajien kohde. Lehdistön ja valokuvien tulkinnat kuninkaan moderniudesta myös vastasivat kiertueen keskeistä tavoitetta vuoden 1893 konfliktin jälkeisessä tilanteessa, jossa Siam toimi puskurivaltiona ja tasapainotteli Iso-Britannian ja Ranskan siirtomaapoliittisten paineiden välissä. Samalla on kuitenkin huomattava, että Siamin itsenäisyys ei ollut tuolloin yhtä uhattu kuin toisinaan thaimaalaisessa historiankirjoituksessa on esitetty.

Samaan aikaan analyysi osoittaa, että Siamin modernisaatiopyrkimykset kohtasivat merkittäviä rajoitteita. Suomalaisessa lehdistössä esiintyneet kolonialistiset diskurssit rakensivat Siamista ja sen hallitsijasta toiseuttavaa kuvaa, joka perustui kulttuurisiin hierarkioihin ja rotuopillisiin käsityksiin. Eurooppalaisuus esitettiin ylivertaisena, kun taas Siam kuvattiin poikkeavana ja alempiarvoisena. Tämä ilmeni esimerkiksi haaremin jäsenten alisteisuuden korostamisessa sekä kuninkaan passiivisuutta painottavissa tulkinnoissa. Nämä diskurssit kytkeytyivät laajempaan eurooppalaiseen kolonialistiseen ajatteluun, johon myös suomalainen lehdistö osallistui eikä siten ollut tästä kehityksestä erillinen toimija. Tätä yhteyttä voisi tutkia tarkemmin vertailemalla suomalaista aineistoa muiden Pohjoismaiden ja Keski-Euroopan lehdistöön.

Siamilaisten ja eurooppalaisten välinen hierarkia konkretisoitui erityisesti visuaalisessa aineistossa, jossa fyysisiä piirteitä ja sommittelua käytettiin erojen korostamiseen. Näin ollen Eurooppa-kiertue ei kyennyt täysin murtamaan länsimaissa vallinneita ennakkoluuloja Siamista. Kolonialistiset diskurssit olivat aineistossa yleisempiä. Poikkeuksia esiintyi kuitenkin erityisesti suhteessa Venäjään, jossa henkilökohtaiset suhteet ja suurvaltapoliittiset intressit mahdollistivat tasavertaisemman kohtelun. Raportointia Venäjän-vierailusta rajoitti kuitenkin Suomen autonomisen aseman sensuuri. Rotuopilliset käsitykset ja kulttuuriset ennakkoluulot rajoittivat Rama V:n hyväksymistä eurooppalaisten hallitsijoiden joukkoon, minkä vuoksi kiertueen vaikutukset jäivät pitkälti symboliselle tasolle.

Kiertueen merkitys ei kuitenkaan rajoittunut ulkopoliittikkaan, vaan sillä oli vaikutuksia myös Siamin sisäiseen kehitykseen. Modernisaation myötä monarkian valta vahvistui ja samalla rakentui uudenlainen kansallinen identiteetti ja kansallisvaltio. Siam ei ollut ainoastaan kolonialistisen paineen kohde, vaan myös aktiivinen toimija, joka sovelsi kolonialistisia rakenteita omassa hallinnossaan myös suhteessa etnisiin vähemmistöihin. Jatkotutkimuksessa tätä yhteyttä voisi tutkia tarkemmin. Lisäksi voisi tarkastella, miten Eurooppa-kiertue vaikutti maan siirtymiseen kohti perustuslaillista järjestelmää.

Kokonaisuudessaan tutkielma osoittaa, että vaikka Rama V:n Eurooppa-kiertue lisäsi Siamin näkyvyyttä ja modernisoi modernin julkisuuskuvaan, se ei kyennyt purkamaan eurooppalaisen kolonialismin syvälle juurtuneita rakenteita eikä muuttanut ratkaisevasti Siamin asemaa. Kiertue osoitti kuitenkin valtionhallinnon vakauden, sillä kuningas saattoi olla pitkään poissa ilman hallinnon horjumista, ja samalla se loi vankan perustan Siamin diplomaattisille suhteille länsimaihin. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella, miten Rama V:n diplomatia ja Eurooppa-kiertueen luoma pohja ovat vaikuttaneet Siamin ja myöhemmin Thaimaan suhteisiin länsimaiden kanssa pitkällä aikavälillä.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

Sanomalehdet

Kansalliskirjaston digiarkisto [Haettu 7.11.2025-6.2.2026]

Aftonposten, 1897.

Borgåbladet, 1893.

Finlands Allmänna Tidning, 1823.

Hufvudstadsbladet, 1897.

Inkeri, 1897.

Missionstidning för Finland, 1882.

Nya Pressen, 1897.

Sanomia Turusta, 1897.

Svenska Österbotten, 1897.

Tammerfors Nyheter, 1897.

Tampereen Sanomat, 1893.

Turun Wiikko-Sanomat, 1831.

Turun Lehti, 1897.

Uudenkaupungin Sanomat, 1897.

Uusi Aura, 1897.

Uusi Kotimaa, 1893.

Uusi Suometar, 1893.

Wasa Tidning, 1897.

Wiborgsbladet, 1893.

Åbo allmänna tidning, 1808, 1816.

Åbo Tidning, 1802, 1803, 1805, 1806, 1808, 1893.

Åbo Underrättelser, 1897.

Tutkimuskirjallisuus

Aldrich, Robert: France and the King of Siam: An Asian King's Visits to the Republican Capital. *French History and Culture: Papers from the George Rudé Seminar* 6/2015, H-France, 225-239. Osoitteessa <https://h-france.net/rude/vol6/> [Haettu 3.2.2026].

- Anderson, Benedict: *Imagined Communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Revised Edition. Verso, Lontoo 1991.
- Bautze, Joachim K.: Emil Groote, Court Photographer to Three Kings of Siam. *Journal of the Siam Society*, Vol. 103, 2015, 143–160. Osoitteessa https://thesiamsociety.org/jss_publications/volume-103-2015/ [Haettu 23.6.2026].
- Baker, Chris & Phongpaichit, Pasuk: *A History of Thailand*. Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Eggers-Lura, Aldo: “THE DANES IN SIAM: Their Involvement in Establishing the Siam Commercial Bank Ltd. At the End of the Last Century.” *The Journal of the Siam Society* (81) 2/1993, 131–140. Osoitteessa https://thesiamsociety.org/jss_publications/volume-81-2-1993/ [Haettu 4.2.2026].
- Gavrov, Sergei & Klyukanov, Igor: Modernization, Sociological Theories of. *Modernization and Modernity in History*. Editor. Paul Nolte. International Encyclopedia of Social Sciences. 2. edition, Volume 16, 2015, 707–713.
- Grönholm, Pertti: Narratologia ja narratiivisuus historiantutkimuksessa. *Työkalut riviin – näkökulmia yleisen historian tutkimusmenetelmiin*. Eetu Kuparinen. Turun yliopiston historian laitos, Julkaisuja n:o 43/1997, 271–295.
- Ihalainen, Pasi & Valtonen, Heli: *Sanat siltana menneeseen: kielelliset lähestymistavat historiantutkimuksessa*. Gaudeamus, Helsinki 2022.
- Ivarsson, Søren & Hongsatun, Preedee & Zackari, Karin: Going Beyond the Tropes of ‘Friendship’ and ‘Modernization’: Internal Colonialism in Siam and Scandinavia in the Age of Empire. UK Limited Taylor & Francis Online, 29.7.2024. Osoitteessa <https://doi.org/10.1080/03468755.2024.2381478> [Haettu 26.11.2025]. Artikkelin on myös julkaistu *Scandinavian Journal of History* 2025 (50) 1/2024, 52–76.
- Kasetsiri, Charnvit: *Thailand, A struggle for the nation*. History of nation-building series. ISEAS - Yusof Ishak Institute, Singapore 2022.
- Kemiläinen, Aira: *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa: rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*. Historiallisia tutkimuksia 177. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1993.
- Keskinen, Suvi: Intra-Nordic Differences, Colonial/Racial Histories, and National Narratives: Rewriting Finnish History. *Scandinavian Studies* (91)1–2/2019, 163–181. Osoitteessa <https://www.jstor.org/stable/10.5406/scanstud.91.1-2.0163> [Haettu 5.12.2025].
- Kleemola, Olli & Pitkänen, Silja: Photographs and the Construction of Past and Present. *Photographs and history: interpreting past and present through photographs*. Ed. by Olli Kleemola & Silja Pitkänen. k&h, Turun yliopisto, Turku 2018, 7–19.

- Koivunen, Leila: *Eksotisoidut esineet ja avartuva maailma: Euroopan ulkopuoliset kulttuurit näytteillä Suomessa 1870–1910-luvuilla*. Historiallisia Tutkimuksia 268. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2015.
- Koivunen, Leila & Rastas, Anna: Suomalaisen historian tutkimuksen uusi käänne? – Kolonialismikeskustelujen kotouttaminen Suomea koskevaan tutkimukseen. *Historiallinen Aikakauskirja* (118) 4/2020, 427–438.
- Kortekallio, Kaisa & Ovaska, Anna: Lähilukeminen ennen ja nyt: Ruumiillisia, ympäristöllisiä ja poliittisia näkökulmia. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti (17) 3/2020 52–69. <https://doi.org/10.30665/av.95530> [Haettu 5.12.2025].
- Kortti, Jukka: *Mediahistoria: viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. Tietolipas 250. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2016.
- Lahti, Janne: Jälkikoloniaalinen tutkimusote ja historia. *Avaimia menneisyyteen: Opas historiantutkimuksen menetelmiin*. Toim. Mirkka Danielsbacka, Matti O. Hannikainen ja Tuomas Tepora. Gaudeamus, Helsinki 2022, 179–195.
- Lahti, Janne & Kullaa, Riina: Kolonialismin monikasvoisuus ja sen ymmärtäminen Suomen kontekstissa. *Historiallinen Aikakauskirja* (118) 4/2020, 420–426.
- Lehtovirta, Jaakko: Kuva historiantutkimuksen lähteenä. *Työkalut riviin – näkökulmia yleisen historian tutkimusmenetelmiin*. Toim. Eero Kuparinen. Turun yliopiston historian laitos julkaisuja n:o 43/1997, 177–187.
- Levin, Tage; Lundkvist, Hans & Edström, Ulf: *Kung Chulalongkorns Paviljong: Siams store kung och hans resa till Sverige - King Chulalongkorn's Pavilion : the great Siamese king and his trip to Sweden*. Övers. John Cooper. 1. upplaga. Passionista Förlag, S.l. 2010.
- Merivirta, Raita; Koivunen, Leila & Särkkä, Timo: Finns in the Colonial World. *Finnish Colonial Encounters: From Anti-Imperialism to Cultural Colonialism and Complicity*. Toim. Raita Merivirta, Leila Koivunen ja Timo Särkkä. Editors: Raita Merivirta, Leila Koivunen, Timo Särkkä. Cambridge Imperial and Post-Colonial Studies. Palgrave Macmillan, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-80610-1> [Haettu 5.12.2025].
- Merivirta, Raita: *Kolonialismia ilman siirtomaita? Kulttuurinen kolonialismi ja ”rotu” suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa ja lapsille suunnatuissa lehdissä, 1900–1960*. Turun yliopiston julkaisuja - Annales Universitatis Turkuensis sarja - Ser. B Osa - TOM. 676 Humaniora, Turku 2024.

- Naum, Magdalena & Nordin, Johan: Introduction: Situating Scandinavian Colonialism. *Scandinavian Colonialism and the Rise of Modernity: Small Time Agents in a Global Arena*. Editors. Magdalena Naum ja Johan Nordin. Springer, New York 2013, 3–16.
- Ontrakarn, Bee Melanie: *Servitude of the ladies of The Royal Inner during the Reigns of King Rama IV, V, and VI*. Chulalongkorn University, Chula Digital Collections, Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). 24429. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/24429> [Haettu 22.3.2026].
- Piemmettawat, Paisarn: Siam through the Lens of John Thomson 1865–1866: A Photo Essay. *Journal of the Siam Society*, Vol. 103, 2015, 133–142. Osoitteessa https://thesiamsociety.org/jss_publications/volume-103-2015/ [Haettu 25.3.2026].
- Pongrugthai, Sommai & Lundström, Karin: Tillbakablick . . . Kung Chulalongskorns resa i Sverige. Föreningen för Chulalongkorns Minne. Föreningen för Chulalongkorns Minne, S.l. 1997.
- Posrithong, Natanaree: The Russo-Siamese Relations: The Reign of King Chulalongkorn. *Silpakorn University International Journal* (9-10) 1/2010, 87–115.
- Pugacheva, Ekaterina Vladimirovna: *Personal contacts between The Russian Imperial Family and the Royal Court of Siam in the late 19early 20 centuries*. Research Monograph Series on Southeast Asia No. 2. Southeast Asian Studies Program, Graduate School, Chulalongkorn University. In cooperation with the Rockefeller Foundation. Chulalongkorn University Printing House, 2011.
- Salokangas, Raimo & Tommila, Päiviö: *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia*. Edita, Helsinki 1998.
- Singhalampong, Eksuda: *From Commissions to Commemoration: The Re-creation of King Chulalongkorn and His Court, and the Thai Monarchy through Westernised Art and Western Art Collection Volume One*. University of Sussex PhD thesis. Sussex Research Online 2016. <https://hdl.handle.net/10779/uos.23430176>. [Haettu 4.1.2026].
- Särkkä, Timo: Picturing Colonialism in Rhodesia. C. T. Eriksson's Pictorial Rhetoric and Colonial Reality, 1901–1906. *Photographs and history: interpreting past and present through photographs*. Editors. Olli Kleemola & Silja Pitkänen. k&h, Turun yliopisto, Turku 2018, 141–160.
- Toivanen, Mikko: A Nordic Colonial Career Across Borders: Hjalmar Björling in the Dutch East Indies and China. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* (51) 3/2023, 421–441. <https://doi.org/10.1080/03086534.2023.2205697>.

- Toivanen, Mikko: Suomesta Sumatralle – Miten Hollannin Itä-Intia ja Britannian Salmisiirtokunnat näkyivät 1800-luvun loppupuolen suomalaisessa lehdistössä? *Historiallinen Aikakauskirja* (118) 4/2020, 540–544.
- Watanangura, Pornsan: The Beginning of a New Era in Thai European Relations: King Chulalongkorn, the First “Honorary European.” *The Journal of the Royal Institute of Thailand* (1) 12/2009, 1–20. Osoitteessa <https://www.thaiscience.info/Journals/Article/TJRI/10990695.pdf> [Haettu 22.3.2026].
- Winichakul, Thongchai: “Siam’s Colonial Conditions and the Birth of Thai History.” *Southeast Asian Historiography: Unravelling the Myths*. Toim. Volker Grabowsky. River Books, Bangkok 2011, 21–43. Osoitteessa https://www.academia.edu/9882381/2011_Siam_s_Colonial_Conditions_and_the_Birth_of_Thai_History [Haettu 10.2.2026].
- Woodhouse, Leslie A.: Picturing “Siwilai”: Colonial Anxiety and Ethnic Difference in Elite Photography during Siam's Fifth Reign (1868–1910). *Amerasia Journal*, 43(2), 141–157. <https://doi.org/10.17953/aj.43.2.141-157>.

Verkkosivut

- Royal Thai Embassy Stockholm*: ”120th Anniversary of King Chulalongkorn's Visit to Sweden”. Osoitteessa <https://thaiembassy.se/en/monarchy/120th-anniversary-of-king-chulalongkorns-visit-to-sweden/> [Haettu 6.2.2026].
- Tieteen termipankki*: ”Historia: puskurivaltio”. Osoitteessa <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Historia:puskurivaltio> [Haettu 28.2.2026].

Liitteet

Liite 1. Le Petit Journal 1893 No. 133 10.6.893. [Chula Digiverse].

Le Petit Journal

TOUS LES JOURS
Le Petit Journal
5 Centimes

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ
Huit pages : CINQ centimes

TOUS LES VENDREDIS
Le Supplément illustré
5 Centimes

Quatrième Année SAMEDI 10 JUIN 1893 Numéro 133

Les événements de Siam
(LE ROI ET LA REINE)

© 1893 Le Petit Journal. Tous droits réservés. Imprimé en France.

Liite 2. L' Illustration. Vol. 110 no. 2836–2861 (3 Jul. -25 Dec. 1897). No. 2846
11.9.1897, kansisivu. [Chula Digiverse].

Ce numéro est accompagné d'un supplément musical et de gravures en couleurs hors texte.

L'ILLUSTRATION

Prix du Numéro : 75 centimes.

SAMEDI 14 SEPTEMBRE 1897

55e Année. — N° 2846

LE TSAR ET LE ROI DE SIAM. — Photographie faite à Saint-Petersbourg en juillet 1897. — Phot. Hahn.

The copyright in this work is owned by the National Library of Medicine, Bethesda, Maryland, USA. All rights reserved. No part of this work may be reproduced without the written permission of the National Library of Medicine.

Liite 3. L' Illustration. Vol. 110 no. 2836-2861 (3 Jul.-25 Dec. 1897). No. 2846
 11.9.1897, s. 204. [Chula Digiverse].

L'hôtel de Grammont, résidence du roi de Siam.

LE ROI DE SIAM A PARIS

Le roi de Siam arrive samedi à Paris, où il doit séjourner jusqu'au 18 septembre.

S. M. Chulalongkorn aura bientôt quarante-quatre ans accomplis. Né à Bangkok le 20 septembre 1853, il a succédé à son père Mongkut, le 18 octobre 1868, à l'âge de quinze ans. C'est un homme de petite taille, au teint

olivâtre, à l'œil vif, à la physionomie intelligente. Il a résolu, on le sait, d'entreprendre un grand voyage à travers l'Europe, afin d'étudier la civilisation occidentale tout en rendant visite aux principaux souverains.

Parti sur son yacht *Maha-Chakri*, avec une suite nombreuse, il débarqua à Venise, au mois de mai dernier. Il a déjà visité l'Italie, l'Autriche, la Russie, l'Angleterre où deux de ses fils, les princes Chakrassong

et Ben, et son neveu le prince Vihbandu achèvent leur éducation. Un accueil particulièrement empressé l'attendait à la cour de Nicolas II, qui, étant tsarévitch, fut l'hôte de Chulalongkorn au palais de Bangkok, à l'époque de son voyage autour du monde. Le souvenir de ces relations amicales a sans doute inspiré aux deux souverains l'idée de se réunir devant l'objectif pour la photographie toute récente que nous reproduisons.

Le roi de Siam n'a pas voulu quitter l'Allemagne sans faire le pèlerinage de Friedrichsruhe, où, malgré sa disgrâce et son isolement, le prince de Bismarck demeure l'objet d'un culte non exempt, surtout chez les étrangers, d'une large part de curiosité. Chulalongkorn, accompagné du comte de Rantzau, gendre du prince, s'est rendu au château le 2 septembre. Bismarck, à qui cette démarche flatteuse procurait l'illusion passagère d'un retour à la toute-puissance, a reçu l'auguste visiteur avec sa bonhomie hautaine, marquée d'un orgueil toujours vivace, et lui a offert un déjeuner. L'entrevue s'est prolongée jusqu'à trois heures et demie de l'après-midi. Si le souverain exotique tient un journal de son voyage, il n'a pu manquer d'y consigner l'impression produite sur lui par le masque si caractéristique, les allures et la conversation de l'ex-chancelier de fer; combien il serait intéressant de connaître cette impression!

Pendant son séjour d'une semaine à Paris, le roi de Siam habitera un hôtel appartenant au comte de Grammont, que le gouvernement, faute d'un local approprié dans les palais nationaux, a loué et fait aménager pour le mettre à sa disposition. Cet édifice, de construction moderne, est situé avenue Hoche, n° 25, à l'angle de la rue Beaujon, presque à égale distance du parc Monceau et de l'Arc de Triomphe, c'est-à-dire dans un des plus beaux quartiers du Paris nouveau. Le choix de l'habitation destinée à notre hôte royal était un problème digne des plus vifs soucis du Protocole. Il fallait une demeure de vastes dimensions, d'un aspect extérieur suffisamment préséleux, d'une distribution intérieure commode, et dont les appartements à la fois confortables et somptueux se prêtassent, avec les dégagements, aux réceptions officielles. L'hôtel de Grammont paraît remplir à souhait toutes les conditions requises.

Le roi de Siam professe, dit-on, pour la France une sincère sympathie, et le seul fait de sa visite attestée que les difficultés qui sont élevées récemment entre les deux pays n'ont pas rompu les honnes relations avec notre voisin dans l'Extrême-Orient.

E. F.

Le roi de Siam rendant visite au prince de Bismarck. — Phot. Max Priester.